

RŪTA BIKULČIŪTĖ

AKADEMINIO NESĄŽININGUMO PROBLEMA AUKŠTAJAME
MOKSLE: UŽSIENIO PATIRTIS SPRENDIMAMS LIETUVOJE
APŽVALGA

Vilnius
2013



Projektą „Akademinio nesąžiningumo problema aukštajame moksle: užsienio patirtis sprendimams Lietuvoje“ finansavo LR Švietimo ir mokslo ministerija.

Autorė Rūta Bikulčiūtė

Projekto vadovas Arminas Varanauskas

Redagavo: Julija Lekavičiūtė

© Vilniaus universitetas, Vilniaus universiteto Studentų atstovybė, 2013

TURINYS

IŽANGA	4
I. AKADEMINIO SAŽININGUMO KULTŪRA: TEORINĖS PRIELAIIDOS.....	6
1.1. KODĖL STUDENTAI SUKČIAUJA?	6
1.2. FILOFOFINIAI AKADEMINIO SAŽININGUMO PRINCIPO ASPEKTAI	7
II. AKADEMINIS SAŽININGUMAS AUKŠTŲJŲ MOKYKLŲ DOKUMENTUOSE	9
2.1. AKADEMINIO (NE)SAŽININGUMO APIBRĖŽIMAS	9
2.2. AKADEMINĖS BENDRUOMENĖS TEISĖS IR PAREIGOS AKADEMINIO SAŽININGUMO ASPEKTU.....	13
2.3. STUDENTŲ NESĄŽININGUMO ATVEJŲ NAGRINĖJIMAS IR PASEKMĖS	15
III. AKADEMINIO SAŽININGUMO NUOSTATŲ ĮGYVENDINIMAS.....	18
3.1. UNIVERSITETO ADMINISTRACIJOS INDĖLIS SKATINANT AKADEMINĮ SAŽININGUMĄ.....	18
3.2. AKADEMINIS PERSONALAS: AKADEMINIO NESĄŽININGUMO PREVENCIJA	19
3.3. PRIEMONĖS SKATINANČIOS STUDENTŲ AKADEMINĮ SAŽININGUMĄ.....	22
REKOMENDACIJOS.....	26
NAUDOTA LITERATŪRA.....	28
NAUDINGOS NUORODOS	30

IŽANGA

Akademinio sąžiningumo (galbūt geriau sakyti „nesąžiningumo“?) tarp Lietuvos studentų problema pastaruosius keletą metų yra itin aktuali: dažnai ji tampa diskusijų, šiek tiek rečiau – tyrimų objektu. Deja, dažniausiai šios diskusijos ar tyrimai apsiriboja studentų akademinio nesąžiningumo lygio konstatavimu (atskirais atvejais į viešumą iškyla ir dėstytojų nesąžiningumo faktai!), o klausimas kaip kovoti su akademinio nesąžiningumu beveik visuomet apsiriboja tik bendro pobūdžio pasvarstymais, o ne realiomis patirtimis, praktikomis ar tyrimais paremtomis analizėmis.

Nepaisant šios temos populiarumo žiniasklaidoje ir švietimo politikos formuotojų bei įgyvendintojų kalbose, iniciatyvų akademinio sąžiningumo užtikrinimo srityje ne tiek ir daug: studentų iniciatyva daromi tyrimai ir vykdomos akcijos, įvairių deklaracijų pasirašymai, smulkūs akademinę etiką reglamentuojančių dokumentų pakoregavimai. Tačiau dažniausiai neskelbiama (o galbūt netgi nerenkama) statistika apie akademiinių nusižengimų skaičių universitetuose bei aukštųjų mokyklų dokumentuose formaliai egzistuojantys akademinio sąžiningumo principai neatsispindi aukštųjų mokyklų kasdiniame gyvenime. Tai puikiai apibūdina ir Lietuvos veiksmus šioje srityje. Tiesa, akademinę etiką apibrėžiančių dokumentų egzistavimas yra nemažas pasiekimas – tai pirmasis žingsnis link sąžiningumo principu besivadovaujančios akademinės bendruomenės, kokias turi Jungtinių Amerikos Valstijų, Kanados, Didžiosios Britanijos universitetai, kurių akademinės etikos sistemų tradicijos siekia XIX a.

Tačiau negalima teigti, jog užsienio universitetai nesusiduria su tomis pačiomis problemomis. Priešingai kartais pasigirstančiam mitui, kad tik Lietuvos akademinės bendruomenės būdingas nesąžiningumas, JAV atlikti tyrimai rodo, kad akademinio nesąžiningumo lygis tarp studentų nuolat auga. Antai Kalifornijos technologijos institute atlikus garbės sistemos veiksmingumo tyrimą paaiškėjo, kad net 30 % studentų yra pasielgę priešingai universiteto garbės kodeksui¹. Tai neišvengiama masinio aukštojo mokslo ir konkurencijos jame problema, kadangi vis dažniau aukštasis išsilavinimas siejamas su didesnėmis ekonominėmis galimybėmis, kas leidžia racionalizuoti savo nesąžiningus poelgius². Verta paminėti, kad priešingai nei Lietuvoje, stiprias akademinės etikos sistemas turinčios valstybės tokius tyrimus atlieka, renka statistiką apie pažeidimus ir taikomas nuobaudas. Taigi, galbūt Lietuvoje irgi reikėtų pradėti taikyti realias priemones kovojant su akademinio nesąžiningumu.

Šioje apžvalgoje siekiama išanalizuoti geriausių pasaulio universitetų akademinio sąžiningumo politikos formavimo ir įgyvendinimo, akademinės kultūros puoselėjimo praktikas. Apžvalgoje neapsiribojama tik užsienio universitetų norminių dokumentų analize – taip pat analizuojamos visos viešai skelbiamos akademinio sąžiningumo užtikrinimo priemonės, informacija apie akademinio sąžiningumo politiką. Apžvalgai universitetai buvo pasirinkti pagal du kriterijus:

¹ GSC/WEST Quality of Life Survey Report The Honor Code. California Institute of Technology. [Žiūrėta 2013-11-23] prieiga per internetą: http://www.its.caltech.edu/~survey/docs/Honor_Code.pdf .

² Aluede, O., Omoregie, E. O., Osa-Edoh, I. Academic Dishonesty as a Contemporary Problem in Higher Education: How Academic Advisers Can Help. Reading Improvement, vol. 43, No. 2, p. 97-106. [Žiūrėta 2013-11-21] prieiga per internetą: <http://www.projectinnovation.biz/ri.html>.

užimamą vietą TIMES aukštųjų mokyklų reitinge³, Šanchajaus⁴ ir QS⁵ geriausių pasaulio universitetų reitinguose bei šali, kurioje įsikūrusi aukštoji mokykla (dėl itin didelės visuomenės kultūros įtakos akademinio sąžiningumo kultūrai akademinėse bendruomenėse). Taip buvo pasirinkti 5 JAV (Kalifornijos technologijos institutas, Masačusetso technologijos institutas, Harvardo, Prinstono ir Čikagos universitetai), 5 D. Britanijos (Oksfordo, Kembridžo, Edinburgo universitetai, Londono karališkasis koledžas ir Londono universiteto koledžas) ir 5 kitų valstybių universitetai (Šveicarijos federalinis technologijos institutas Ciuriche, Kanados Toronto ir Makgilio (ang. *McGill*) universitetai, Australijos Melburno bei Japonijos Tokijo universitetas).

Apžvalgą sudaro trys dalys. Pirmojoje apžvelgiamos teorinės akademinio sąžiningumo kultūros formavimo prielaidos, filosofiniai akademinės etikos užtikrinimo universitetuose pagrindai, antrojoje – užsienio valstybių akademinės etikos nuostatas įtvirtinantys dokumentai, teisių ir pareigų pasiskirstymas tarp bendruomenės narių prielaidos. Trečiojoje dalyje analizuojamos atskiroms akademinės grupėms taikomos priemonės, siekiant juos supažindinti su akademinė institucijos kultūra ir užtikrinti akademinio nesąžiningumo prevenciją.

Norėtusi tikėti, kad ši gerųjų užsienio universitetų praktikos apžvalga paskatins akademinės bendruomenės imtis iniciatyvos realiai formuojant ir įgyvendinant akademinio sąžiningumo politiką institucijose, paverčiant akademinio sąžiningumo principą akademinės bendruomenės kasdienio gyvenimo dalimi, kaip tai daroma Jungtinių Amerikos Valstijų, Kanados, D. Britanijos universitetuose.

³Times Higher Education Rankings 2013. [Žiūrėta 2013-07-19] prieiga per internetą: <http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2012-13/world-ranking>.

⁴ Academic Ranking of World Universities 2013. [Žiūrėta 2013-07-29] prieiga per internetą: <http://www.shanghai-ranking.com/ARWU2013.html>.

⁵ QS World University Rankings 2013. [Žiūrėta 2013-07-19] prieiga per internetą: [http://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2013#sorting=rank+region=+country=+faculty=+stars=false+search=.](http://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2013#sorting=rank+region=+country=+faculty=+stars=false+search=)

I. AKADEMINIO SAŽININGUMO KULTŪRA: TEORINĖS PRIELAIDOS

Akademinio sąžiningumo principas turi fundamentalią reikšmę mokslo ir studijų institucijose. Užsienio mokslininkai atlieka daug tyrimų apie akademinio sąžiningumo kultūros formavimą ir efektyvumą. Tiesa, akademinės etikos sistemos itin didelę įtaką turi ne tik konkrečios aukštosios mokyklos kultūra, tačiau ir toje visuomenėje egzistuojanti kultūra. Todėl reikėtų atkreipti dėmesį, kad užsienio autorių tyrimais paremtos teorinės prielaidos Lietuvos atvejui gali būti taikomos tik dalinai, kiek tai nesisieja su bendrąja visuomenės kultūra.

1.1. KODĖL STUDENTAI SUKČIAUJA?

Studentų akademinio nesąžiningumo atvejų pasitaiko tiek Lietuvos, tiek užsienio aukštosiose mokyklose. Užsienio autoriai tyrinėja ne tik akademinio nesąžiningumo lygį aukštosiose mokyklose (Lietuvoje šiuo metu apsiribojama būtent tokiais tyrimais⁶), bet ir akademinio sąžiningumo skatinimo priemonės bei jų poveikį, itin daug dėmesio skiriama studentų sukčiavimo priežasčių tyrimams.

Pripažįstama, kad vienas sunkiausių dalykų įstojus į aukštąją mokyklą prisitaikyti prie jos kultūros ir nustatytų taisyklių⁷. Ne išimtis ir prisitaikymas prie akademinio sąžiningumo kultūros. Tai lemia keletas veiksnių. Pirmiausia, studentai dažnai ateina iš kitokios aplinkos, kurioje akademinio sąžiningumo taisyklės gali būti kitaip apibrėžiamos, ne tokios aiškios ar ne taip rimtai vertinamos. Antra, dažniausiai akademinio sąžiningumo supratimas priklauso ir nuo nacionalinės kultūros, taigi, natūralu, jog užsienio studentams kartais akademinis sąžiningumas kultūriškai yra suprantamas kitaip.

Galima teigti, kad nesąžiningas akademinis elgesys gali būti nulemtas įvairių veiksnių ir nebūtinai atliekamas suvokiant, jog šis elgesys neatitinka akademinės etikos normų. Psichologinių tyrimų metu buvo nustatyta, kad nesąžiningus studentus pagal psichologinį santykį su savo veika galima skirti į tris grupes⁸:

- ✓ *Studentai, kurie nesąžiningą elgesį pasirenka sąmoningai.* Tokiais atvejais studentai, žinodami akademinės etikos normas, tyčia jas pažeidinėja siekdami savo tikslų. Tai lemia tokios priežastys, kaip negebėjimas planuoti laiko, sėkmingo užduoties įvykdymo būtinumas, pernelyg didelis jaudulys, užduoties laikymas pernelyg lengva arba esant pernelyg dideliu mokymosi krūviui, suvokimui, kad plagijavimo atvejai toleruojami ir pan.⁹
- ✓ *Studentai, kurie apgauna patys save.* Tai tie atvejai, kai studentas nesuvokia pasinaudojęs kito asmens idėja ar duomenimis ir todėl nesijaučia pasielgęs nesąžiningai;

⁶ Kaip pavyzdžiui, nuo 2012 m. Lietuvos studentų sąjungos kasmet atliekamas Akademinio sąžiningumo indekso tyrimas. [Žiūrėta 2013-10-29] prieiga per internetą: <http://iss.lt/tyrimai-ir-leidiniai/>.

⁷ Academic Integrity: A Quick Guide. University of Toronto. [Žiūrėta 2013-10-05] prieiga per internetą: <http://www.cie.utoronto.ca/Coming/Academic-Culture/Academic-Integrity--A-Quick-Guide.htm>.

⁸ Colnerud, G., Rosander, M. Academic Dishonesty, Ethical Norms and Learning. Assessment & Evaluation in Higher Education, 2009, vol. 34, No. 5, 2009, p. 505-517 [Žiūrėta 2013-07-04] prieiga per internetą: <http://dx.doi.org/10.1080/02602930802155263>.

⁹ Current Students: Plagiarism. UCL. [Žiūrėta 2013-08-30] Prieiga per internetą: <http://www.ucl.ac.uk/current-students/guidelines/plagiarism/#whatis>.

- ✓ *Studentai, kurie nusižengia akademinio sąžiningumo principui netyčia.* Tokiais atvejais studentai dažnai nėra tinkamai susipažinę ar supažindinti su reikalavimais ir taisyklėmis, neturi reikiamų žinių ir gebėjimų atlikti užduotį, savo darbuose cituoja pernelyg daug šaltinių, t.y. citatos ar kitu būdu pateiktos kitų autorių mintys sudaro didžiąją dalį teksto ir pan.¹⁰

Taigi, galima daryti išvadą, kad akademinio nesąžiningumo atvejai dažniausiai yra kitų edukacinių problemų pasekmė¹¹.

1.2. FILOFOFINIAI AKADEMINIO SĄŽININGUMO PRINCIPO ASPEKTAI

Akademinės etikos principai – akademinis sąžiningumas, pagarba ir pilietiškumas, asmeninė atsakomybė – sudaro kiekvienos akademinės bendruomenės esmę ir jų privalo laikytis kiekvienas šios bendruomenės narys¹². Atsižvelgiant į tai, akademinio sąžiningumo principas neturėtų būti tik viena iš daugelio taisyklių, taikomų akademinės bendruomenės nariams. Šio principo vertybinė plotmė, nuo kurios nemaža dalimi priklauso ir institucijos akademinės kultūros lygis, gali persmelkti visas akademinės bendruomenės gyvenimo sritis tik būdama kiekvieno akademinės bendruomenės nario pripažįstama vertybe. Šia nuostata vadovaujasi analizuoti užsienio universitetai, kurių didžiojoje daugumoje akademinis sąžiningumas yra pristatomas kaip vertybinis elgesio matas, akademinės bendruomenės meistriškumo garantas, o ne sankcijomis užtikrinta taisyklė, kurios privaloma laikytis.

Analizuojant atskirų užsienio universitetų akademinio sąžiningumo politikos nuostatas ir principus, šio principo laikymosi prasmę geriausi atspindi šių universitetų nuostatos:

- ✓ **Kalifornijos technologijos institute** visa akademinės garbės sistema remiasi Garbės kodeksu, kurį sudaro viena vienintelė trumpa nuostata: „*Nė vienas Kalifornijos technologijos instituto akademinės bendruomenės narys negali nesąžiningai įgyti pranašumo prieš kitus Instituto bendruomenės narius*“¹³. Pabrėžiama, kad šia nuostata siekiama ne išvengti akademinio nesąžiningumo atvejų, bet sukurti pasitikėjimu grįstus akademinės bendruomenės santykius ir kartu ugdyti kiekvieno laisvę elgtis atsakingai¹⁴;
- ✓ Nedaug skiriasi **Toronto universiteto** akademinio elgesio kodekso preambulėje įtvirtinta akademinės etikos nuostata, kad sąžiningumas „*užtikrina visų šalių atsakomybę už mokymo ir mokymosi santykių vientisumą. Sąžiningumas ir teisingumas palaiko šiuos santykius, kurie remiasi abipuse pagarba įgyvendinant studijų tikslus ir etiniais principais, kurie atspindi žinių siekimą ir perdavimą Universitete*“¹⁵. Šiame universitete akcentuojama bendradarbiavimo politika, grįsta teisingumu bei sąžiningumu, kartu pabrėžiant sąžiningos konkurencijos aspektą, kaip ir Kalifornijos technologijos universitete.
- ✓ **Oksfordo universitete** akademinio sąžiningumo nuostatos svarbą siekiama pabrėžti remiantis kiek kitokia filosofija. Pirmiausia šio principo laikymasis yra būtinas siekiant, kad studentai gebėtų reikšti savo nepriklausomą požiūrį į įvairius reiškinius, o ne tik kaip papūgos kartoti

¹⁰ Current Students: Plagiarism. UCL. [Žiūrėta 2013-08-30] Prieiga per internetą: <http://www.ucl.ac.uk/current-students/guidelines/plagiarism/#whatis>.

¹¹ *Ibid.*

¹² Academic Integrity and Student Conduct. University of Chicago. [Žiūrėta 2013-09-27] Prieiga per internetą: <http://college.uchicago.edu/policies-regulations/academic-integrity-student-conduct>.

¹³ California Institute of Technology Honor Code. [Žiūrėta 2013-10-03] Prieiga per internetą: <http://admissions.caltech.edu/techers/honorcode>.

¹⁴ California Institute of Technology Honor Code Handbook. [Žiūrėta 2013-10-04] Prieiga per internetą: http://www.its.caltech.edu/~survey/docs/Honor_Code.pdf

¹⁵ University of Toronto Code of Behaviour and Academic Matters. [Žiūrėta 2013-10-06] Prieiga per internetą: <http://www.governingcouncil.utoronto.ca/Assets/Governing+Council+Digital+Assets/Policies/PDF/ppjun011995.pdf>.

kitų asmenų idėjas: plagijavimo studentai turėtų vengti ne siekiant išvengti bausmių, tačiau ugdant aukščiausius darbo rezultatus¹⁶. Taigi, galima teigti, kad šiame universitete akademinis sąžiningumas yra prielaida siekti geriausios mokslinių rezultatų kokybės. Tokia pačia nuostata vadovaujasi **Čikagos universitetas**, **Masačusetso technologijos institutas** („*Sąžiningumas yra gero akademinio darbo pagrindas*“¹⁷). **Melburno universitetas** taip pat laikosi nuostatos, kad mokymo ir mokymosi meistriškumas gali būti pasiektas tik tokioje intelektualinėje aplinkoje, kurioje akademinis sąžiningumas yra aukštai vertinamas ir itin saugomas¹⁸;

- ✓ **Londono karališkajame koledže** (*Imperial College London*) akademinis sąžiningumas siejamas su kiekvieno studento tikraisiais gebėjimais ir jų vertinimu¹⁹.
- ✓ **Kembridžo universiteto** akademinės etikos politikoje pabrėžiama, kad akademinis nesąžiningumas diskredituoja tiek institucijos vardą, tiek mokslo laipsnį, kuris suteikiamas studentui²⁰.
- ✓ **Harvardo universitete** akademinio sąžiningumo principas traktuojamas kaip akademinės laisvės garantas. Universitete laikomasi nuomonės, kad tai geriausia priemonė, siekiant užtikrinti akademinės bendruomenės narių laisvą diskusiją ir dalijimąsi idėjomis ar informacija²¹. Šį aspektą taip pat akcentuoja ir **Prinstono universitetas**, kurio politikoje teigiama, kad „*Sąžiningumas kiekvieno darbe, žodžiuose, idėjose ir veiksmuose yra tas principas, kurį visi bendruomenės nariai privalo pripažinti*“²². Visi turi tikėti, kad kiekvieno idėja, nesvarbu nauja ar įprasta, turi būti gerbiama ir saugoma²³.

Tačiau Lietuvos valstybiniuose universitetuose situacija iš esmės skiriasi – akademinio sąžiningumo principą galima aptikti tik aukštosios mokyklos dokumentuose, nė vienas universitetas neišskiria akademinio sąžiningumo politikos nuostatų kaip atskiros ir reikalingos papildomai pateikti informacijos. Atsižvelgiant į tai, universitetai turėtų apsvarstyti galimybę akademinio sąžiningumo principą įtvirtinti ne tik dokumentuose, bet ir savo institucijos politikoje, apibrėžiant svarbiausias prielaidas ir šio principo svarbą universiteto veiklai.

¹⁶ Oxford University Academic Good Practice. [Žiūrėta 2013-11-05] Prieiga per internetą: <http://www.ox.ac.uk/students/academic/goodpractice/>.

¹⁷ Academic Integrity at the MIT: A Handbook for Students. MIT, 2012. [Žiūrėta 2013-11-17] Prieiga per internetą: <http://web.mit.edu/academicintegrity/handbook/handbook.pdf>.

¹⁸ Academic Honesty & Plagiarism. The University of Melbourne. [Žiūrėta 2013-09-27] Prieiga per internetą: <http://academichonesty.unimelb.edu.au/advice.html>.

¹⁹ Imperial College London Student Support and Feedback. [Žiūrėta 2013-09-13] Prieiga per internetą: <http://www3.imperial.ac.uk/chemistry/undergraduate/support>.

²⁰ Good Academic Practice and Plagiarism. University of Cambridge. [Žiūrėta 2013-10-07] Prieiga per internetą: <http://www.admin.cam.ac.uk/univ/plagiarism/>.

²¹ Handbook for Students. Harvard College. [Žiūrėta 2013-10-07] Prieiga per internetą: http://handbook.fas.harvard.edu/icb/icb.do?keyword=k95151&pageid=icb.page584280#a_icb_pagecontent1262116_1.

²² Rights, Rules, Responsibilities. Princeton University. [Žiūrėta 2013-11-13] Prieiga per internetą: <http://www.princeton.edu/pub/rrr/part1/index.xml#comp11>.

²³ Academic Integrity of Princeton. Princeton University. [Žiūrėta 2013-11-01] Prieiga per internetą: <http://www.princeton.edu/pr/pub/integrity/pages/academic-integrity-2011b.pdf>.

II. AKADEMINIS SAŽININGUMAS AUKŠTŲJŲ MOKYKLŲ DOKUMENTUOSE

Sąžiningumas akademinėje bendruomenėje turėtų būti pamatinė visų narių vertybė. Universiteto politika ir procedūros turėtų užtikrinti, kad būtų išnagrinėti visi akademinio nesąžiningumo ir plagijavimo atvejai ir taip užtikrinama universiteto veiklos kokybė. Vienas paprasčiausių ir plačiausiai naudojamų būdų akademinės kultūros plėtrai aukštojo mokslo institucijose yra akademinės etikos kodekso priėmimas. Moksliniais tyrimais įrodyta, kad akademinės etikos kodeksai yra viena iš akademinio nesąžiningumo prevencijos priemonių²⁴. Tiesa, kaip rodo užsienio aukštųjų mokyklų patirtis, vien priimto dokumento ir formaliųjų reikalavimų įgyvendinimo nepakanka kuriant sąžiningą akademinę bendruomenę, todėl universitetai aktyviai plėtoja akademinės etikos ar garbės sistemas, už kurias atsakinga centrinė administracija arba kiekvienas fakultetas. Atsižvelgiant į tai, analizuosime pasirinktų užsienio universitetų akademinės etikos dokumentus ir jų turinį.

2.1. AKADEMINIO (NE)SAŽININGUMO APIBRĖŽIMAS

Pirmiausia, kalbant apie akademinio sąžiningumo principo reglamentavimą universitetų dokumentuose, reikėtų atkreipti dėmesį į kiekvieno universiteto deklaruojamą veiklos kryptį ir prioritetinius tikslus, kadangi būtent nuo to priklausys akademinio nesąžiningumo apibrėžimas ir taikymas. Taigi, galima išskirti trijų tipų institucijas, turinčias skirtingą požiūrį į akademinį sąžiningumą:

- ✓ Į mokslinius tyrimus orientuotos institucijos, kuomet daugiau dėmesio skiriama ne studijoms, o mokslinei veiklai. Tokio universiteto pavyzdžiu yra laikytinas **Ciuricho federalinis technologijos institutas Šveicarijoje**, kuriame daugiau dėmesio skiriama moksliniams tyrimams, o akademinis sąžiningumas pirmiausia akcentuojamas per tyrimų etiką²⁵. **Tokijo universitete** taip pat dėmesys daugiau skiriamas tyrimų etikai, akademinio sąžiningumo principas apibrėžtas Mokslinės etikos kodekse²⁶ ir Baigiamųjų darbų taisyklėse²⁷, per mokslinę etiką bei mokslinę veiklą.
- ✓ Gali būti atvejų, kuomet pateikiama labai mažai informacijos tiek apie akademinę, tiek apie mokslinę etiką. Pavyzdžiui, **Londono karališkajame koledže** apie akademinį sąžiningumą visose srityse labiau kalbama bendrais bruožais, paliekant tai akademinės bendruomenės narių tarpusavio santykiams. Panašios politikos laikosi ir visos Lietuvos aukštosios mokyklos.
- ✓ Trečioji, gausiausia universitetų grupė vienodai dėmesio skiria tiek akademiniam, tiek moksliniam sąžiningumui. Dažniausiai tokios institucijos išskiria mokslo ir studijų politiką (atsižvelgiant į egzistuojančius skirtumus) ir akademinį sąžiningumą apibrėžia abiejose

²⁴ Simon, C. A., Can, J. R., *et al.* Gender, students perceptions, institutional commitments and academic dishonesty: who reports in academic dishonesty cases? *Assessment & Evaluation in Higher Education*, Vol. 29, No 1, 2004, p.75-90. [Žiūrėta 2013-10-01] prieiga per internetą: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0260293032000158171>>.

²⁵ Guidelines for Research Integrity. Swiss Federal Institute of Technology Zurich. [Žiūrėta 2013-09-28] prieiga per internetą: <http://www.vpf.ethz.ch/services/researchethics/Broschure.pdf>.

²⁶ Code of Research Ethics. University of Tokyo. [Žiūrėta 2013-10-07] prieiga per internetą: <http://www.s.u-tokyo.ac.jp/en/overview/ethics.html>.

²⁷ Thesis Manual. University of Tokyo. [Žiūrėta 2013-10-14] prieiga per internetą: <http://www3.sustainability.k.u-tokyo.ac.jp/thesismanual/?p=191>.

sirtyse. Šia praktika vadovaujasi **Kalifornijos technologijos institutas, Oksfordo, Kembridžo, Toronto, Makgilio** ir kiti **universitetai**.

Taip pat būtina atkreipti dėmesį, į nacionalinius universitetų ypatumus, kurie ryškūs ir akademinio sąžiningumo kultūroje. JAV ir Kanados aukštojo mokslo institucijose akademinės etikos kultūros tradicija siekia XIX a., taigi jose sistema yra itin išplėtotą. Tačiau Europoje ši tradicija nėra tokia ryški, apie ją kalbama mažiau ir to pavyzdys yra Ciuricho federalinis technologijos institutas, kuriame akademinė etika įtvirtinta dokumentuose ir įgyvendinama, tačiau pernelyg neakcentuojama. Tarpinis variantas yra D. Britanijos institucijos, kuriose akademinio sąžiningumo kultūros tradicija nėra labai ryški, tačiau visuomet deklaruojama per akademinio meistriškumo prizmę. Atsižvelgiant į skirtingus aukštojo mokslo institucijų prioritetus ir nacionalinės kultūros ypatybes, panagrinėsime akademinio sąžiningumo principo turinį.

Pastebėta, kad akademinio sąžiningumo principas dokumentuose dažniausiai apibrėžiamas pateikiant pavyzdinį sąrašą veikų, kurios laikomos akademiškai nesąžiningomis²⁸. Tačiau institucijos, priklausomai nuo savo akademinės etikos politikos, apibrėžia skirtingas veikas kaip nesąžiningas (bet nereikia apsigauti, nes visi universitetai baudžia už tą patį nesąžiningą elgesį, tik ne visuose universitetų akademinės etikos kodeksuose pateikiamas toks išsamus veikų sąrašas).

Bendriausia prasme akademinį sąžiningumą galima apibrėžti kaip principingumą ir teisingumą, garbingumą atliekant akademinės užduotis, laikant egzaminus ar kitais atvejais, tiesiogiai susijusiais su akademinėmis veiklomis. Akademinės etikos dokumentuose išskiriami tokie akademinio nesąžiningumo komponentai:

✓ *Plagijavimas* yra pagrindinis pažeidimas, kuris laikomas akademinio nesąžiningumu ir dažnu atveju suprantamas kaip akademinio nesąžiningumo sinonimas. Verta atkreipti dėmesį, kad šis pažeidimas itin reikšmingas tiek mokslinėje, tiek studijų veikloje, todėl akademinio nesąžiningumo apibrėžime visi universitetai įtraukia plagiato draudimą į dokumentus. Pažymėtina, kad kai kurios institucijos, antai **Čikagos universitetas**, akademinio sąžiningumo principą apsibrėžia tik per plagiato draudimą, tačiau tokiu atveju plagiato sąvoka aiškinama plečiamai, apimant ir kitus akademinio nesąžiningumo atvejus. **Londono universiteto koledže** plagijavimo sąvoka apibrėžiama įvairiai – kaip „kito asmens minčių, žodžių, programinės įrangos ar artefaktų pristatymas kaip savo“²⁹, kartu pabrėžiant naudotų idėjų autoriaus atskleidimo pareigą, kaip „kitų asmenų idėjų, teiginių, sakinių konstrukcijų, duomenų, lentelių ar kitų šaltinių panaudojimas kaip savo, neatskleidžiant tikrojo naudojamo šaltinio autoriaus“³⁰, kaip „savo darbe panaudotų šaltinių nurodymų trūkumas“³¹. Pažymėtina, kad **Harvardo** ir **Kembridžo universitetai** žengia dar toliau ir išskiria plagiato rūšis:

- Pažodinis plagiatas, kuomet pažodžiui nukopijuojama dalis teksto iš kito šaltinio ir nėra nurodytas šaltinio autorius;
- Mozaikinis plagiatas, kai kopijuojamos vieno ar kelių šaltinių dalys, jose pakeičiama dalis žodžių ir nėra nuorodos į originalų šaltinį;

²⁸ Horacek, D. Academic Integrity and Intellectual Autonomy. [Žiūrėta 2013-07-19] prieiga per internetą: <http://www.syr.edu/gradschool/pdf/resourcebooks/videos/AIBook/AIHoracek.pdf>

²⁹ Current Students.: Plagiarism. UCL. [Žiūrėta 2013-08-30] Prieiga per internetą: <http://www.ucl.ac.uk/current-students/guidelines/plagiarism/#whatis>.

³⁰ Academic Integrity at the MIT: A Handbook for Students. Massachusetts Institute of Technology. [Žiūrėta 2013-09-16] prieiga per internetą: <http://web.mit.edu/academicintegrity/handbook/handbook.pdf>

³¹ Harvard Guide to Using Source. Harvard College Writing Program. [žiūrėta 2013-10-26] prieiga per internetą: <http://isites.harvard.edu/icb/icb.do?keyword=k70847&pageid=icb.page342054>.

- Netinkamas perfrazavimas, kai perfrazuojant šaltinį, bandoma ne perteikti idėją, tačiau žodžiai tiesiog sukeičiami vietomis arba atvejai, kai studentai perfrazavę kažkieno idėjas, nenurodo originalaus šaltinio autoriaus. **Oksfordo universitete** ši veika yra išskiriama kaip atskira akademinio nesąžiningumo rūšis ir nurodoma, kad „perfrazavimas pakeičiant kelis žodžius ar jų tvarką sakinyje, ar išdėstant savais žodžiais kito autoriaus argumentus, yra plagiatas, kadangi studentas perteikia kito asmens idėjas to nenurodydamas“³²;
- Netikras citavimas, kada nuorodos daromoms ne į originalų šaltinį, bet į savo darbą.

Beje, vertėtų paminėti, kad daugumoje universitetų plagijavimu laikomas ir tie atvejai, kuomet cituojama tvarkingai, bet citatos sudaro daugiau nei 10 % studento darbo.

- ✓ *Kito asmens parengto darbo pristatymas.* Tai atvejai, kuomet studentas pristato kito asmens rengtą darbą kaip savo ir to nenurodo (pavyzdžiui, darbo pirkimas ar pasisavinimas iš įmonių, kuriančių rašto darbų duomenų bazes ar rašančių darbus ar tyrimo naudojimas nenurodant kartu tyrimą dariusių partnerių)³³.
- ✓ *Autoplgiatas arba saviplgiatas* apima atvejus, kada studentas pristato (visą ar dalį) darbo įvertinimui, bet šį darbą jau buvo pristatęs kitame dalyke, kitose studijose ir pan., išskyrus atvejus, kai jau įvertintą darbą kitame kurse pristatyti leidžiama³⁴.
- ✓ *Sukčiavimas* pripažįstamas kai asmuo į egzaminavimo patalpas įsineša neleistinus daiktus (pavyzdžiui, telefoną, knygą), kuomet egzamino metu turi paruoštukę (nepriklausomai nuo to, ar ja naudojasi)³⁵, nusirašo atsakymus nuo kolegos ar leidžia jam nusirašyti ar panašiai elgiasi egzaminų ir tarpinių atsiskaitymų metu. **Makgilio** universitete tai apibrėžiama dar plačiau ir apima net kelias išskirtas nesąžiningumo rūšis: „(a) egzamino metu gauti ar mėginti gauti informacijos iš kitų studentų ar neleistinų šaltinių, ar suteikti ar mėginti suteikti informaciją kitam studentui, ar turėti, naudoti ar mėginti naudotis neleistiniais šaltiniais; (b) prisistatyti ar mėginti prisistatyti kaip kitas asmuo egzamino metu, rengiant studijų darbus ar kitose panašiose veiklose; (c) pateikti dalyko ar studijų programos atsiskaitymui, be pranešimo ir patvirtinimo to asmens, kuriam pateikiamas, esė, kursinio ar baigiamojo darbo, projekto ar užduoties už kurias kreditai jau buvo gauti ir kuris buvo pateiktas įvertinimui kitame kurse, programoje universitete ar kur kitur; (d) pateikti kurso ar programos atsiskaitymui akademinis darbus, esė, kursinius ir baigiamuosius darbus, tyrimo ataskaitas, projektus ar užduotis, kuriuose yra studentui žinomų klaidingų faktų ar šaltinių, kurie studentas žino, kad yra sufabrikuoti“³⁶.
- ✓ *Netinkamas bendradarbiavimas.* Akademiškai nesąžiningu turėtų būti laikomas ir toks studento elgesys, kuomet su kitais asmenimis (įskaitant savo kurso draugus) bendradarbiaujama daugiau nei leidžiama³⁷. Tai studentų neleistinas bendradarbiavimas,

³² What is plagiarism? University of Oxford. [Žiūrėta 2013-11-22] prieiga per internetą: <http://www.ox.ac.uk/students/academic/goodpractice/about/>.

³³ University-wide statement on plagiarism. University of Cambridge. [Žiūrėta 2013-10-21] prieiga per internetą: <http://www.admin.cam.ac.uk/univ/plagiarism/students/statement.html>.

³⁴ What is plagiarism? University of Oxford. [Žiūrėta 2013-11-22] prieiga per internetą: <http://www.ox.ac.uk/students/academic/goodpractice/about/>.

³⁵ *Ibid.*

³⁶ Code of Students Conduct and Disciplinary Procedures. McGill University. [Žiūrėta 2013-10-03] prieiga per internetą: http://www.mcgill.ca/secretariat/sites/mcgill.ca.secretariat/files/code_-_student_-_conduct_disciplineprocedures_april_2013_final_revised_1.pdf

³⁷ University-wide statement on plagiarism. University of Cambridge. [Žiūrėta 2013-10-21] prieiga per internetą: <http://www.admin.cam.ac.uk/univ/plagiarism/students/statement.html>.

nesėkmė padedant paskirtam kolegai ar netinkamas grupinio darbo taisyklių laikymasis³⁸. Visi universitetai pabrėžia studento atsakomybę išsiaiškinti, kuriose srityse bendradarbiavimas su kitais asmenimis leidžiamas, o kuri darbo dalis turi būti atlikta paties studento. **Edinburgo universitete** apsiribojama trumpa formuluote, kad „slaptas bendradarbiavimas yra neleistinas ar nenurodytas kito studento prisidėjimas prie vertinamo darbo dalies rengimo“³⁹. Taip pat nurodoma, kad kiekvienu atveju, kilus abejonių dėl darbo bendradarbiaujant reikia konsultuotis su dėstytoju arba darbą daryti savarankiškai⁴⁰.

- ✓ *Netikslus citavimas* laikomas akademinio sąžiningumo pažeidimu **Oksfordo universitete**. Tai apima tokius veiksmus, kaip neteisingą šaltinio nurodymą, tos studijų srities citavimo reikalavimų pažeidimus, šaltinio, kuriuo nesinaudota, nurodymą⁴¹.
- ✓ *Konsultuojančio asmens nenurodymas*. Kiekvienas studentas privalo atskleisti visus, dėl darbo rengimo konsultavusius, asmenis, pavyzdžiui, patarusius kurso draugus, laborantus ir kitus išorinius šaltinius⁴². Taip pat pabrėžiama, kad negalima naudotis ir įvairia pagalba, siūloma įmonių, nesvarbu, ar tai yra darbo rašymas, ar tiesiog klaidų ar kalbos taisymas⁴³.
- ✓ *Klastojimas, apgaulė* apima atvejus kai pateikiamos melagingos pažymos apie sveikatos būklę ar jos datos suklastojimas, siekiant paveikti savo studijų procesą (akademinės atostogos, egzamino datos keitimas ir pan.). Taip pat prie apgaulės priskiriami tie atvejai, kuomet už vieną asmenį egzaminą laiko kitas asmuo.
- ✓ *Padėjimu* laikomi tokie veiksmai, kuomet studentas matydamas akademinį pažeidimą sąmoningai padeda ar netrukdo asmeniui to daryti.
- ✓ *Falsifikavimas ir fabrikavimas* – sąmoningas neteisingų tyrimų rezultatų ar duomenų registravimas ar skelbimas, manipuliavimas tyrimo medžiaga, nutylėjimas ir pan.⁴⁴
- ✓ *Konfidencialios informacijos atskleidimas*. Draudžiama sąmoningai bet koku būdu įsigyti, platinti ir gauti bet kokią konfidencialią akademinę medžiagą, kaip antai egzaminų ar laboratorinių darbų užduotis be išankstinio aiškaus dėstytojų, kuriems priklauso ši medžiaga sutikimo⁴⁵.

Pažymima, kad išimtis taikoma bendrosioms žinioms, kurių sąvoka taip pat apibrėžiama, plačiai žinomiems faktams, idėjoms ar interpretacijoms, kurios laikomos bendrosiomis tos srities žiniomis, gerai žinoma tam tikra formuluotė, nors pačios žinios nėra bendros⁴⁶.

Tiesa, pasitaiko tokių senų akademinės garbės sistemų, kaip **Kalifornijos technologijos institute**, kurio Garbės kodekse nėra apibrėžiami akademinio nesąžiningumo atvejai, o visą

³⁸ What is plagiarism? University of Oxford. [Žiūrėta 2013-11-22] prieiga per internetą: <http://www.ox.ac.uk/students/academic/goodpractice/about/>.

³⁹ Academic Good Practices: Avoiding Collusion. University of Edinburgh. [Žiūrėta 2013-10-18] prieiga per internetą: http://www.docs.hss.ed.ac.uk/iad/Undergraduate/Resources/Academic_practice/Good_practice_collusion.pdf

⁴⁰ Academic Integrity at Princeton. University of Princeton. [Žiūrėta 2013-10-12] prieiga per internetą: <http://www.princeton.edu/pr/pub/integrity/pages/academic-integrity-2011b.pdf>.

⁴¹ What is plagiarism? University of Oxford. [Žiūrėta 2013-11-22] prieiga per internetą: <http://www.ox.ac.uk/students/academic/goodpractice/about/>.

⁴² *Ibid.*

⁴³ Current Students: Plagiarism. UCL. [Žiūrėta 2013-11-21] prieiga per internetą: <http://www.ucl.ac.uk/current-students/guidelines/plagiarism/#whatis>

⁴⁴ Code of Research Ethics. University of Tokyo. [Žiūrėta 2013-11-15] prieiga per internetą: <http://www.s.u-tokyo.ac.jp/en/overview/ethics.html>

⁴⁵ Code of Students Conduct and Disciplinary Procedures. McGill University. [Žiūrėta 2013-10-03] prieiga per internetą: http://www.mcgill.ca/secretariat/sites/mcgill.ca.secretariat/files/code_-_student_-_conduct-discipline-procedures_april_2013_final_revised_1.pdf

⁴⁶ Harvard Guide to Using Sources. Harvard College Writing. [Žiūrėta 2013-11-23] prieiga per internetą: <http://sites.harvard.edu/icb/icb.do?keyword=k70847&pageid=icb.page342054>.

kodeksą tesudaro viena nuostata: „Nė vienas Kalifornijos technologijos instituto akademinės bendruomenės narys negali nesąžiningai įgyti pranašumo prieš kitus Instituto bendruomenės narius“⁴⁷. Ši bendra formuluotė detalizuojama studento vadove ir dėstytojams skirtuose patarimuose.

Atkreiptinas dėmesys, kad akademinė etika kai kuriose aukštosiose mokyklose gali būti suprantama labai plačiai, kaip principingumas ir teisingumas, garbingumas akademinėje veikloje, vadovavimasis kitomis akademinės bendruomenės vertybėmis⁴⁸.

Vienas iš geriausių pavyzdžių, kaip ne dokumentuose yra apibrėžiami nesąžiningi studentų veiksmai pateikiamas **Masačusetso technologijos instituto Akademinio sąžiningumo vadove**⁴⁹:

> Plagijavimas	
Daryti Pasitikėk savo paties protinių gebėjimų verte. Daryk tyrimus sąžiningai ir nurodyk kitų padarytą darbą.	Nedaryti Nepirk rašto darbų ar rašymo paslaugų iš kito asmens. Nekopijuok idėjų, duomenų ar frazių necituodamas šaltinio.
> Nenurodytas bendradarbiavimas	
Daryti Mąstyk savarankiškai.	Nedaryti Nebendradarbiauk su kitais studentais daugiau nei leido dėstytojas.
> Apgaudinėjimas	
Daryti Parodyk savo pasiekimus. Priimk dėstytojo pastabas kaip mokymosi proceso dalį. Kiekvienam dalykui pristatyk tik originalias užduotis.	Nedaryti Nekopijuok atsakymų nuo kitų studentų; neprašyk kito studento atlikti užduotį už tave. Nefabrikuok rezultatų. Nenaudok elektroninės ir kitokios įrangos per egzaminus. Nekeisk įvertinto egzamino atsakymų siekdamas užduoties pervertinimo. Nepateik užduočių ar rašto darbų, kuriuos jau buvai pateikęs ankstesniuose kursuose.
> Akademinio nesąžiningumo palengvinimas	
Daryti Demonstruok savo sugebėjimus.	Nedaryti Neleisk kitiems studentams nusirašyti tavo atsakymų per egzaminus. Nelaikyk egzaminų ar nedaryk užduočių už kitus studentus.

2.2. AKADEMINĖS BENDRUOMENĖS TEISĖS IR PAREIGOS AKADEMINIO SAŽINGUMO ASPEKTU

Akademinio sąžiningumo principas remiasi dviem pamatinėmis vertybėmis – pagarba mokslinei tiesai ir etikai bei siekiu atskleisti savo meistriškumą⁵⁰. Akademinio sąžiningumo principas aktualus visiems akademinės bendruomenės nariams, tiek tiesiogiai susijusiems, tiek nesusijusiems su studijų ir mokslo veikla. Taigi, kiekvieno universiteto akademinės etikos politika turi apimti visas akademinės bendruomenės grupes.

⁴⁷ California Institute of Technology Honor Code. [Žiūrėta 2013-10-03] Prieiga per internetą: <http://admissions.caltech.edu/techers/honorcode>.

⁴⁸ The Fundamental Values of Academic Integrity. The Center for Academic Integrity, 1999. [Žiūrėta 2013-11-15] prieiga per internetą: <http://www.academicintegrity.org/icai/assets/FVproject.pdf>

⁴⁹ Academic Integrity at the MIT: A Handbook for Students. MIT, 2012. [Žiūrėta 2013-11-17] Prieiga per internetą: <http://web.mit.edu/academicintegrity/handbook/handbook.pdf>.

⁵⁰ Academic Honesty & Plagiarism. University of Melbourne. [Žiūrėta 2013-09-18] Prieiga per internetą: <http://academichonesty.unimelb.edu.au/advice.html>

Atsižvelgiant į akademinio sąžiningumo principo turinį ir akademinės bendruomenės struktūrą, reikėtų išskirti keturias grupes akademinės etikos taisyklių: taikomas visai akademiniai bendruomenei, taikomas tik studentams, taikomas tik dėstytojams ir taikomas administracijai.

Aptariant bendrąsias teises ir pareigas akademinės etikos srityje, pirmiausia reikėtų paminėti, kad akademinės etikos sistema turi būti pripažįstama ir gerbiama visų akademinės bendruomenės narių, priešingu atveju ji nebus efektyvi ir veiksminga. “Reikėtų paminėti, kad visose institucijose galima aptikti studentų pareigos dvilypumą – iš vienos pusės jis turi individualią pareigą laikytis ir nepažeisti akademinės etikos kodekso normų, kita vertus, kaip bendruomenės narys, jis yra atsakingas, kad apie visus įtarimus pažeidus šį dokumentą būtų pranešta⁵¹. Tačiau ši taisyklė tinka bet kuriam akademinės bendruomenės nariui.

Iš to kyla dvi viena prieš kitą kylančios pareigos: laikytis akademinio sąžiningumo principo ir visų akademinės bendruomenės narių pareiga pranešti apie kiekvieną įtariamą akademinį nusižengimą atitinkamiems organams⁵².

Kalbant apie pareigų skirtumus skirtingoms akademinės bendruomenės grupėms, reikėtų paminėti, kad tai būtina dėl šių akademinės grupės dalių funkcijų skirtumų. Kalbant apie akademinį personalą, pareigos užtikrinant akademinį sąžiningumą yra susijusios su jo funkcija perduoti tam tikro studijų dalyko žinias ir vertybes, taigi akademinis personalas privalo:

- ✓ Surinkti įrodymus apie akademinio pažeidimo faktą. Tokia pareiga numatyta daugelyje universitetų (pavyzdžiui, Oksfordo, Čikagos, Makgilio universitetuose, Kalifornijos technologijos institute ir pan.). Šiuo atveju dėstytojui tenka ir pareiga nuspręsti esant pakankamo pagrindo kreiptis į atitinkamas institucijas⁵³.
- ✓ Supažindinti studentus su akademinės etikos reikalavimais⁵⁴. Pažymėtina, kad tokią pareigą dėstytojams arba dokumentuose, arba neoficialioje praktikoje yra įtvirtinę visi analizuoti universitetai.
- ✓ Dar vienas, iš esmės panašus, dėstytojams keliamas reikalavimas yra supažindinti studentus su savo dėstomo studijų dalyko akademinio rašymo bei tyrimo taisyklėmis, perteikti šio dalyko vertybes. Antai **Tokijo universitete** iš akademinio personalo reikalaujama „iškomunikuoti mokslinių tyrimų principus ir metodologiją studentams ir tyrėjams, kadangi tai yra vienas iš svarbiausių pedagogų vaidmenų“⁵⁵.
- ✓ Daugumoje universitetų (pavyzdžiui, Makgilio, Toronto, Čikagos universitetuose, Masačiusetso technologijos institute, Kalifornijos technologijos universitete) teisę priimti sprendimą dėl akademinės etikos pažeidimo fakto turi tik dėstytojas, bet ne asistentai. Asistentas įtaręs plagijavimo faktą, privalo apie tai informuoti kurso dėstytoją. Tačiau asistentas, dėstytojo pavedimu gali tirti akademinės etikos pažeidimo atvejus.
- ✓ Kai kuriuose universitetuose (Makgilio, Edinburgo universitetai) dėstytojas gali taikyti tam tikras bausmes už akademinis nusižengimus, tačiau dažniausiai šios galimybės apsiriboja pačiomis švelniausiomis sankcijomis. Antai, **Makgilio universitete** nustatyta, kad dėstytojas

⁵¹ Orange Key Virtual Tour: Princeton University. [Žiūrėta 2013-11-03] prieiga per internetą: <http://www.princeton.edu/~oktour/virtualtour/english/Info04-Honor.htm>

⁵² Fair Play. McGill University. [Žiūrėta 2013-11-03] Prieiga per internetą: <http://www.mcgill.ca/students/srr/academicrights/integrity/cheating/>.

⁵³ California Institute of Technology Honor Code Handbook. [Žiūrėta 2013-10-04] Prieiga per internetą: http://www.its.caltech.edu/~survey/docs/Honor_Code.pdf.

⁵⁴ Fair Play. McGill University. [Žiūrėta 2013-11-03] Prieiga per internetą: <http://www.mcgill.ca/students/srr/academicrights/integrity/cheating/>.

⁵⁵ Code of Research Ethics. University of Tokyo. [Žiūrėta 2013-11-15] prieiga per internetą: <http://www.s.u-tokyo.ac.jp/en/overview/ethics.html>.

neturi teisės taikyti sankcijų už akademinį nesąžiningumą, jei šios sankcijos lemia daugiau nei 10 proc. galutinio įvertinimo⁵⁶.

Žinoma, studentai, kurių pagrindinis tikslas – tapti savo srities profesionalais, taip pat turi specifinių įsipareigojimų kalbant apie akademinę etiką. Galima teigti, kad viena pagrindinių studento pareigų – domėtis kiekvienu studijų dalyku – lemia ir jo pareigas akademinėi etikai:

- ✓ Studentas privalo aktyviai domėtis jam keliamais akademiniais reikalavimais, savo teisėmis ir pareigomis. Iš šios pareigos išskyla ir pareiga susipažinti su akademinės etikos nuostatomis ir jomis vadovautis, siekiant išvengti akademinės etikos kodekse draudžiamų situacijų;
- ✓ Taip pat studentas turėtų domėtis akademinio sąžiningumo reikalavimais kiekvieno kurso metu, kadangi atsakomybė už šiuos pažeidimus ar netinkamą taisyklių supratimą tenka studentui;
- ✓ Studentas privalo visiškai atsakyti už savo darbo atlikimą ir kokybę. Tai reikalavimas, įtvirtintas visuose analizuotuose universitetuose. Daugumoje iš jų nurodyta, kad jei studentas nėra tikras dėl savo veiksmų priimtimumo, jis visuomet gali pasikonsultuoti su savo konsultantu arba dėstytoju. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad visuose universitetuose prieš visų studento atliktų užduočių ar rašto darbų būtų pridėta akademinio sąžiningumo deklaracija, kurioje pažymima, kad darbas yra parengtas paties studento, laikantis visų citavimo ir kitų akademinio reikalavimų, taip pat, kad darbas nebuvo pristatytas įvertinimui kitame kurse. Pažymima, kad tai yra privaloma kiekvieno studento darbo dalis⁵⁷.

Šiek tiek specifinės pareigos būna nustatytos ir administraciniam kiekvieno universiteto personalui, jos dažniausiai nebūna įtrauktos į akademinės etikos kodeksus, tačiau iš jų išplaukiančios – užtikrinti efektyvų akademinio nesąžiningumo atvejų nagrinėjimą, tinkamo pranešimo apie akademinio nesąžiningumo atvejus užtikrinimas, visuose analizuotuose universitetuose atskiri administraciniai padaliniai atsakingi už akademinės ir tyrimų etikos politikos įgyvendinimą, suteikiant pagalbą akademiniam ir moksliniam personalui, studentams, leidžiant įvairius leidinius, skatinančius akademinį sąžiningumą.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, matome, kad kiekvienas akademinės bendruomenės narys turi savo teises ir pareigas, įgyvendindami akademinės etikos politiką institucijose. Tačiau visi šie skirtingų grupių atstovai turėtų būti informuoti apie savo teises ir pareigas, vienodai jas suprasti. Užsienio universitetuose tai užtikrinama per akademinės etikos vadovų rengimą tiek studentams, tiek dėstytojams, tačiau Lietuvos aukštosiose mokyklose viskas paliekama tik dokumentuose. Todėl vertėtų apsvarstyti galimybę akademinės etikos vadovus rengti ir Lietuvos universitetuose.

2.3. STUDENTŲ NESĄŽINGUMO ATVEJŲ NAGRINĖJIMAS IR PASEKMĖS

Kiekviename universitete, kuriame yra įtvirtinta akademinės etikos sistema, yra numatytas procesas, skirtas akademinės etikos pažeidimams nagrinėti bei aiškiai apibrėžiamos už šiuos pažeidimus taikomos nuobaudos. Išanalizavus užsienio praktikas, galima teigti, kad akademinio sąžiningumo formalusis procesas skiriasi priklausomai nuo valstybėje susiklosčiusios bendrosios akademinės etikos tradicijos ir kiekvienos institucijos kultūros, šios sistemos susiformavimo laikotarpio. Atsižvelgiant į tai, reikėtų analizuoti kokia yra subjektų, nagrinėjančių akademinės etikos pažeidimus struktūra, kompetencijos, kokios sankcijos taikomos už nesąžiningą elgesį.

⁵⁶ Fair Play. McGill University. [Žiūrėta 2013-11-03] Prieiga per internetą: <http://www.mcgill.ca/students/srr/academicrights/integrity/cheating/>.

⁵⁷ Pavyzdžiui, čia galite rasti Melburno universiteto studento akademinio sąžiningumo deklaracijos šablona: http://academichonesty.unimelb.edu.au/docs/sample_assignment_cover_sheet.2006.v.1.doc.

Kaip jau minėta, kiekvienas universitetas pasirenka savo tradicijas ir kultūrą ir tradicijas atitinkančią struktūrą, skirtą akademiniamis pažeidimams nagrinėti, tačiau galima išskirti keletą bendrųjų modelių, kurių principu šios struktūros formuojamos:

- ✓ Akademinis pažeidimų sprendimo subjektas sudaromas iš visų akademinės bendruomenės grupių. Pavyzdžiui, **Čikagos universitete** akademinis pažeidimus nagrinėja to fakulteto (koledžo) Drausmės komitetas, sudaromas iš to fakulteto narių ir dviejų studentų atstovų. Šis komitetas tiria studentų akademinis nusižengimus ir turi teisę skirti sankcijas⁵⁸. **Edinburgo universitete** smulkius akademinis pažeidimus nagrinėja dekanas, rimti akademinės etikos pažeidimai priskiriami Koledžo akademinis pažeidimų komisijai, o jei pažeidimas labai rimtas – Studentų elgesio komisijai⁵⁹. Taigi, akademinės etikos pažeidimai atitinkamiems organams priskiriami pagal pažeidimo sunkumą ar bausmės griežtumą. Tiesa, labai retais atvejais (**Masačusetso technologijos universitete**) švelniausias sankcijas gali taikyti ir dėstytojas, aptikęs studentą sukčiaujant ar plagijuojant rašto darbus, t.y. dėstytojas gali nuspręsti leisti perdaryti užduotį, parašyti neigiamą įvertinimą arba pašalinti studentą iš tyrimo. Tiesa, šis procesas itin kontroliuojamas ir kiekvienu atveju pritaikius sankciją, dėstytojas turi užpildyti reikiamus nesąžiningumo atvejui nustatyti dokumentus⁶⁰.
- ✓ Akademinis pažeidimų sprendimo subjektai yra du: reprezentuojantis visą akademinę bendruomenę ir sudaromas tik iš studentų atstovų. Pavyzdžiui, **Kalifornijos technologijos institute** skirtingų grupių subjektų pažeidimus nagrinėja skirtingi organai. Kontrolės komisija, sudaryta iš visus akademinis padalinius reprezentuojančių studentų atstovų, nagrinėja Garbės kodekso pažeidimus, kurie susiję išimtinai su bakalauro studentais. Visus kitus ginčus nagrinėja kiti atsakingi organai. Pažymėtina, kad Kontrolės komisijos sprendimas nėra galutinis ir turi būti patvirtintas dekanu⁶¹. Tačiau didžioji dauguma Kontrolės komisijos sprendimų yra patvirtinami⁶². Panaši praktika taikoma ir **Prinstono universitete**. Čia yra įkurtas Garbės komitetas, sudaromas iš dviejų dabartinio kurso studentų, dviejų buvusių kurso studentų ir dviejų paskutinio kurso studentų, išrinktų studentų. Šis organas nagrinėja jam priskirtus akademinio nesąžiningumo atvejus, o kitus pažeidimus nagrinėja kitas komitetas. Šiuo atveju dekanui teikiamos apeliacijos, bet jis nėra studentų komiteto sprendimą tvirtinantis organas.⁶³ Atkreiptinas dėmesys, kad toks modelis taikomas tik gilią tradicijas akademinės etikos srityje turinčiose institucijose.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad dažniausiai akademinis pažeidimų nagrinėjimo procesas yra labai aiškiai apibrėžtas, pradedant tinkamu pranešimu apie pažeidimą, aiškiai reglamentuotomis procedūromis, baigiant pranešimu apie paskirtą nuobaudą. Ginčų nagrinėjimo procedūros ir apskundimo tvarka taip pat aprašomos labai detalai. Tačiau daugiau bendrų bruožų įžvelgti

⁵⁸ Academic Integrity and Student Conduct. University of Chicago. [Žiūrėta 2013-09-12] Prieiga per internetą: <http://college.uchicago.edu/policies-regulations/academic-integrity-student-conduct>.

⁵⁹ Procedures for Dealing with Suspected Academic Misconduct. University of Edinburgh. [Žiūrėta 2013-10-30] prieiga per internetą: http://www2.law.ed.ac.uk/docs/1685_academicmisconductprocedures201213.pdf

⁶⁰ Academic Integrity at the MIT: A Handbook for Students. Massachusetts Institute of Technology. [Žiūrėta 2013-09-16] prieiga per internetą: <http://web.mit.edu/academicintegrity/handbook/handbook.pdf>

⁶¹ California Institute of Technology Honor Code Handbook. [Žiūrėta 2013-10-04] Prieiga per internetą: http://www.its.caltech.edu/~survey/docs/Honor_Code.pdf.

⁶² GSC/WEST Quality of Life Survey Report The Honor Code. California Institute of Technology. [Žiūrėta 2013-11-23] prieiga per internetą: http://www.its.caltech.edu/~survey/docs/Honor_Code.pdf.

⁶³ Rights, Rules, Responsibilities. University of Princeton. [Žiūrėta 2013-10-17] prieiga per internetą: <http://www.princeton.edu/pub/rrr/part2/index.xml#comp23>.

sunku, kadangi pačios procedūros labai skiriasi priklausomai nuo institucijos tradicijų, nes akademiniai reikalavimai skiriasi priklausomai nuo studijų srities ir kultūros⁶⁴.

Dar vienas aspektas, kurį būtina aptarti kalbant apie akademinų nusižengimų nagrinėjimo procesą yra sankcijų už šiuos nusižengimus sistema. Pirmiausia, reikėtų pažymėti, kad nepriklausomai nuo to ar nusižengimas padarytas tyčia ar ne, jis vis tiek baudžiamas. Antra, nuobaudų sistema už akademinis pažeidimus dažniausiai yra plati, leidžianti individualizuoti kiekvieną atvejį ir skirti bausmę priklausomai nuo aplinkybių ir pažeidimo sunkumo. Trečia, priklausomai nuo institucijos, akademinės etikos kodekse nurodomos tik sankcijų rūšys ir pareiga apsispręsti dėl konkrečios nuobaudos paliekama akademinės etikos komisijos kompetencijai, arba nurodomos skiriamos nuobaudos už nusižengimus.

Įvertinant bausmių sistemą, galima išskirti tokias bausmių rūšis:

- ✓ Įspėjimas;
- ✓ Rašytinis ar žodinis papeikimas;
- ✓ Netinkamo darbo perrašymas (dėstytojui leidus);
- ✓ Neigiamas darbo įvertinimas;
- ✓ Dalyko bendrojo įvertinimo sumažinimas;
- ✓ Darbo neįskaitymas;
- ✓ Dalyko neįskaitymas;
- ✓ Draudimų taikymas, t.y. galimybės naudotis tam tikromis universiteto paslaugomis apribojimas;
- ✓ Laikinas pašalinimas iš universiteto (priklausomai nuo institucijos, šis laikas gali būti diferencijuojamas: antai Prinsono universitete galimas laikinas pašalinimas iš universiteto vieneriems arba penkeriems metams);
- ✓ Pašalinimas iš universiteto;
- ✓ Mokslinio laipsnio atėmimas.

Pavyzdžiui, **Oksfordo universitete** sunkiausiu akademinės etikos pažeidimu laikomas darbo pirkimas, todėl jis gali būti baudžiamas tik pašalinimu iš universiteto⁶⁵. **Londono universitetas** skelbia, kad dažniausiai bausmės už plagijavimą ar kitokį su akademinio sąžiningumu nesuderinamą elgesį yra labai griežtos – nuo dalyko neįskaitymo iki pašalinimo iš universiteto⁶⁶. **Toronto universitete** nurodoma, kad iš universiteto už akademinis nusižengimus šalinama tik už labai rimtus nusižengimus, o kitais atvejais taikoma viena iš daugelio nuobaudų⁶⁷.

⁶⁴ Academic Integrity at the MIT: A Handbook for Students. Massachusetts Institute of Technology. [Žiūrėta 2013-09-16] prieiga per internetą: <http://web.mit.edu/academicintegrity/handbook/handbook.pdf>

⁶⁵ Plagiarism and Academic Integrity. University College Oxford. [Žiūrėta 2013-10-21] prieiga per internetą: http://www.univ.ox.ac.uk/sites/www.univ.ox.ac.uk/files/Plagiarism%20and%20Academic%20Integrity_1.pdf

⁶⁶ Current Students. University College London. [Žiūrėta 2013-10-21] prieiga per internetą: <http://www.ucl.ac.uk/current-students/guidelines/plagiarism/#whatis>.

⁶⁷ Academic Integrity: A Quick Guide. University of Toronto. [Žiūrėta 2013-10-05] prieiga per internetą: <http://www.cie.utoronto.ca/Coming/Academic-Culture/Academic-Integrity--A-Quick-Guide.htm>

III. AKADEMINIO SAŽININGUMO NUOSTATŲ ĮGYVENDINIMAS

Pasitaiko atveju, kuomet pati universiteto aplinka skatina pakantumą nesąžiningam elgesiui, nes reakcija į tokį elgesį nebūna adekvati arba nesulaukiama neigiamų pasekmių ar pasmerkimo⁶⁸. Siekiant ugdyti akademinio sąžiningumo kultūrą, aukštosios mokyklos administracija turėtų parodyti, kad akademinis gyvenimas remiasi akademinio sąžiningumu, teisingumu, pagarba, tolerancija ir kitais efektyvų mokymąsi ir vienodas galimybes užtikrinančiais principais. Ši politika turėtų atsispindėti ne tik dokumentuose, bet ir visose universitetų veiklose bei dėstytojų elgesyje. Tam yra kuriamos akademinės etikos sistemos, kurios neturėtų būti suprantamos vien kaip administracinių normų rinkinys, siekiant palengvinti universiteto taisyklių laikymąsi ir sumažinat studentų galimybes elgtis nesąžiningai. Svarbiausias akademinės etikos sistemos tikslas – skatinti studentų ir kitų akademinės bendruomenės narių atsakingą elgesį, siekiant jų abipusio pasitikėjimo⁶⁹. Atsižvelgiant į tai, turi būti analizuojami ir kuriami ne tik taisyklių rinkiniai, bet ir kitos priemonės, ugdančios akademinio sąžiningumo kultūrą.

3.1. UNIVERSITETO ADMINISTRACIJOS INDĖLIS SKATINANT AKADEMINĮ SAŽININGUMĄ

Universitetuose administracija yra akademinės bendruomenės dalis, kurios vaidmuo akademinės kultūros palaikyme ir tobulinime yra ne mažiau svarbus nei studentų ir akademinio personalo. Nepaisant to, kad administracija nėra tiesiogiai susijusi su studijų procesu ir moksline veikla, būtent ji dažnai būna atsakinga už universiteto politikos įgyvendinimą. Analizuotuose užsienio universitetuose netgi yra įkurti atskiri administracijos padaliniai, kurių tikslas – suteikti pagalbą akademiniam personalui ir studentams. Minėti administraciniai padaliniai kartu su akademiniais padaliniais vaidina itin svarbų vaidmenį įgyvendinant akademinio sąžiningumo principą. Todėl vienas svarbiausių akademinio sąžiningumo principo įgyvendinimo veiksnių yra glaudus bendradarbiavimas ir atsakomybių pasiskirstymas tarp universiteto padalinių ir akademinės bendruomenės narių. Tik bendromis visos bendruomenės pastangomis galima užtikrinti akademinės etikos taisyklių laikymąsi, pažeidimų prevenciją⁷⁰.

Kalbant apie atskirus padalinius universitetuose, nereikėtų to suprasti tiesiogiai, tai nėra akademinės etikos laikymosi užtikrinimo padaliniai. Jų pagrindinė funkcija yra teikti metodinę ir akademinę pagalbą tiek studentams, tiek dėstytojams. Dažnu atveju jie yra atsakingi ir už akademinio sąžiningumo gidų rengimą, padeda užtikrinti ne tik tinkamą akademinio raštingumo lygį ir akademinės veiklos efektyvumą (o tai yra labai svarbu keliant akademinį sąžiningumą), bet ir rengia akademinio sąžiningumo patarimus dėstytojams ir studentams, užsiima apklausų apie akademinės etikos nuostatų įgyvendinimą atlikimu. Atsižvelgiant į tai, galima sakyti, kad

⁶⁸ Simon, C. A., Can, J. R., *et al.* Gender, students perceptions, institutional commitments and academic dishonesty: who reports in academic dishonesty cases? *Assessment & Evaluation in Higher Education*, Vol. 29, No 1, 2004, p.75-90. [Žiūrėta 2013-10-01] Prieiga per internetą: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0260293032000158171>>

⁶⁹ California Institute of Technology Honor Code Handbook. [Žiūrėta 2013-10-04] Prieiga per internetą: http://www.its.caltech.edu/~survey/docs/Honor_Code.pdf.

⁷⁰ Preventing and Responding to Plagiarism. Hixon Writing Centre of California Institute of Technology. [Žiūrėta 2013-11-15] Prieiga per internetą: <http://www.writing.caltech.edu/faculty/plagiarism>.

šių akademinės pagalbos padalinių indėlis į akademinio sąžiningumo kultūros plėtojimą ir užtikrinimą visoje institucijoje yra itin svarus.

Su tuo susijusi administracijos visos institucijos lygmeniu ar fakultetuose atsakomybė rengiant akademinės etikos patarimus tiek studentams, tiek dėstytojams. Šiuos teiginius puikiai iliustruoja **Kembridžo universiteto** pavyzdys, kai taisyklėse nurodoma, kad „fakulteto tarybos yra atsakingos už savo studijų srities akademinio rašymo gerosios praktikos vadovo parengimą, kuriame būtų įtraukta informacija apie tinkamus citavimo būdus (tiek spausdintos, tiek internetinės literatūros) ir kitus susijusius akademinis reikalavimus pateikiamiems darbams, plagijavimo prevenciją, skirtumus tarp bendradarbiavimo ir netinkamo veikimo kartu, reikalavimus dėstytojų elgesiui susidūrus su netinkamu elgesiu egzaminų metu ar studentų rašto darbuose“⁷¹. Atsižvelgiant į tai, kad šie vadovai detaliam aptarti kituose poskyriuose, čia šios priemonės, įgyvendinant akademinio sąžiningumo nuostatas, neanalizuosime.

Dar vienas itin svarbus aspektas, kalbant apie akademinio sąžiningumo politikos įgyvendinimą yra tyrimai ir statistikos rinkimas. Pavyzdžiui, **Kalifornijos technologijos institutas** yra atlikęs tyrimą dėl akademinės garbės sistemos veiksmingumo ir atsižvelgiant į tyrimo rezultatus šią sistemą stengiasi tobulinti⁷², tokie mažesnės apimties tyrimai atlikinėjami **Harvardo, Makgilio** ir kituose universitetuose mokslininkų, tyrinėjančių akademinį sąžiningumą ir akademinę etiką **Prinstono universiteto** akademinio sąžiningumo knygoje nuolat pateikiami duomenys apie akademinės etikos pažeidimų skaičių ir už juos paskirtas nuobaudas⁷³. Manytina, kad tokie tyrimai ypatingai svarbūs pasirenkant naujas priemones akademinės etikos kultūrai įgyvendinti ir skatinti.

Galiausiai, norint užtikrinti akademinės bendruomenės narių pareigos, pranešti apie akademinės etikos pažeidimus, įgyvendinimą, aukštojoje mokykloje turi būti įdiegta tokio pranešimo sistema. **Kalifornijos technologijos instituto** tinklapyje skelbiama, kad kiekvienas akademinės bendruomenės narys gali pranešti apie akademinės etikos pažeidimus rašydamas elektroninį laišką nurodytu adresu. Taip pat pažymima, kad apie įtariamą akademinį nusižengimą pranešti kitiems subjektams draudžiama⁷⁴. Tokia praktika užtikrina visišką pranešėjo konfidencialumą, taip pat apsaugoma informacija apie įtariamą asmenį. Panašią praktiką taiko ir kiti universitetai.

3.2. AKADEMINIS PERSONALAS: AKADEMINIO NESĄŽINGUMO PREVENCIJA

Akademinis universiteto personalas yra ta akademinės bendruomenės narių grupė, kuri kiekvieną dieną susiduria su studentais ir turėtų kasdieniame savo darbe taikyti akademinio nesąžiningumo prevencijos priemones. Akademinės kultūros diegimas negali būti atsietas nuo aktyvaus akademinio personalo indėlio, kadangi vienas svarbiausių studijų tikslų, be žinių perteikimo, yra

⁷¹ Plagiarism and good academic practice: requirements of Faculty Boards and equivalent bodies. University of Cambridge. [Žiūrėta 2013-10-14] prieiga per internetą: <http://www.admin.cam.ac.uk/univ/plagiarism/examiners/requirements.pdf>

⁷² GSC/WEST Quality of Life Survey Report The Honor Code. California Institute of Technology. [Žiūrėta 2013-11-23] prieiga per internetą: http://www.its.caltech.edu/~survey/docs/Honor_Code.pdf .

⁷³ Academic Integrity of Princeton. Princeton University. [Žiūrėta 2013-11-01] Prieiga per internetą: <http://www.princeton.edu/pr/pub/integrity/pages/academic-integrity-2011b.pdf> .

⁷⁴ The Honor Code: Reporting a Valuation. Graduate Studies Office of California Institute of Technology. [Žiūrėta 2013-10-03] Prieiga per internetą: <http://www.gradoffice.caltech.edu/current/hc>.

studentus išmokyti ir tos studijų srities akademinės veiklos normų ir etinių taisyklių⁷⁵. Ši veikla apima ne tik modernių mokymo bei mokymosi metodų taikymą studijų procese, bet ir studentų supažindinimą su aukštosios mokyklos akademinio sąžiningumo politika, prevencinių priemonių taikymą, tinkamą reakciją į nesąžiningą studentų elgesį.

Viena pagrindinių priemonių akademiniam personalui padedant užtikrinti akademinio sąžiningumo prevenciją, yra akademinio sąžiningumo vadovų personalui rengimas. Didžioji dalis universitetų turi šiuos patarimus pasiskelbusi viešai, tačiau, pavyzdžiui, **Melburno universitete** dėstytojams skirta akademinio sąžiningumo tinklapiio dalis nėra viešai prieinama⁷⁶, **Čikagos universitete**⁷⁷ apsiribojama filosofiniais akademinio sąžiningumo klausimais, **Tokijo universitetas** tokio vadovo neturi. Kai kurie universitetai pabrėžia visišką studento atsakomybę už sąžiningą elgesį ir akcentuoja, kad dėstytojai neprivalo būti egzaminų stebėtojais⁷⁸. Tačiau dėstytojas visiškai atsako už egzamino organizavimą ir tvarką, siekiant išvengti pažeidimo atvejų. Kita vertus, daugumoje universitetų skiriasi šių patarimų apimtis ir taikymo sritis – kai kuriuose universitetuose patarimai rengiami visai institucijai, kituose universitetuose tai daro kiekvienas fakultetas atskirai. Nepaisant to, dažniausiai šie patarimai susideda iš akademinio sąžiningumo filosofijos apibūdinimo, patarimų kaip aptarti šį klausimą su studentais, akademinio nesąžiningumo prevencijos priemonių aprašymo, patarimų kaip elgtis susidūrus su akademinio pažeidimu, trumpai pristatoma akademinės etikos pažeidimų nagrinėjimo procedūra. Tačiau reikėtų kiekvieną šių patarimų turinio dalį aptarti atskirai:

- ✓ Akademinio sąžiningumo politikos pristatymas. Akademinio sąžiningumo politiką savo internetiniuose tinklapiuose pristato kiekvienas universitetas, svarbu, kad su ja susipažintų visi akademinės bendruomenės nariai, todėl rengiant patarimų rinkinius dėstytojams, dažniausiai pradedama nuo to. Galiausiai, būtent akademinis personalas pristato akademinės etikos nuostatas studentams, todėl patys turi labai gerai jas suvokti.
- ✓ Akademinės etikos taisyklių aptarimas su studentais. Studentai prieš kiekvieną darbą turėtų būti supažindinami su užduoties reikalavimais, akademinės etikos principais, taikomais šiai užduočiai, galimomis nuobaudomis nesilaikant šių taisyklių. Tokia įžanga padeda išvengti dviprasmiškų situacijų, studentams nuolat primenama institucijos akademinio sąžiningumo politika, parodoma jos svarba institucijai. Pabrėžiama, kad kiekviename kurse taikoma šiek tiek kitokia tvarka ir reikalavimai nagrinėjant akademinis šaltinius. Pažymima, kad dėstytojas neturėtų daryti prielaidos, jog studentai su šiais reikalavimais buvo supažindinti kitų studijų kursų metu. Dėstytojai turėtų prisiminti, kad šaltinių nagrinėjimas itin glaudžiai susijęs su disciplinos vertybėmis, kitų asmenų idėjų ir atradimų panaudojimu savo darbuose ar, galiausiai, su rašto darbų rengimo efektyvumu. Taigi, rekomenduojama kiekvienam dėstytojui kurso pradžioje aptarti visus šiuos dalykus su studentais, taip pat priminti reikalavimus prieš studentams pradėdant rengti darbus⁷⁹.
- ✓ Akademinio nesąžiningumo prevencijos priemonių aptarimas. Tai gali būti su didaktika susiję patarimai, pavyzdžiui, užduotis padaryti integralia mokymosi proceso dalimi. Studentai turėtų

⁷⁵ Handbook for Faculty and Other Academic Appointees. University of Chicago. [Žiūrėta 2013-11-01] Prieiga per internetą: <http://facultyhandbook.uchicago.edu/page/academic-honesty-and-plagiarism>.

⁷⁶ Plagiarism & Academic Dishonesty. University of Melbourne. [Žiūrėta 2013-11-22] prieiga per internetą: <http://academichonesty.unimelb.edu.au/>

⁷⁷ Handbook for Faculty and Other Academic Appointees. University of Chicago. [Žiūrėta 2013-11-01] Prieiga per internetą: <http://facultyhandbook.uchicago.edu/page/academic-honesty-and-plagiarism>.

⁷⁸ Rights, Rules, Responsibilities. Princeton University. [Žiūrėta 2013-11-13] Prieiga per internetą: <http://www.princeton.edu/pub/rrr/part1/index.xml#comp23>.

⁷⁹ Preventing and Responding to Plagiarism. Hixon Writing Centre of California Institute of Technology. [Žiūrėta 2013-11-15] Prieiga per internetą: <http://www.writing.caltech.edu/faculty/plagiarism>.

žinoti, kad kurso užduotys dera su jų mokymusi ir jie nusipelnė, kad jų pastangos būtų įvertintos. Todėl vadove pateikiami patarimai kaip parodyti užduočių atlikimo sąsajas su mąstymu⁸⁰. Dažniausiai šiuose vadovuose būna pateikti daugiau nei keli variantai, iš kurių dėstytojai gali sau pasirinkti tinkamą. Pabrėžiama studijų proceso nuolatinio vertinimo svarba – dėstytojams patariama užduoti parengti daugiau nei vieną rašto darbą per semestrą, iš studentų reikalauti parengti rašto darbų planus ar projektus ir juos pristatyti iš anksto, studentams duoti užduotis raštu užsiėmimų metu, leisti studentams vieniems kitus vertinti, dėstytojams rekomenduojama suteikti konstruktyvų grįžtamąjį ryšį studentams apie jų užduotis ir pan.⁸¹ Kaip pavyzdį, galime pateikti **Makgilio universiteto** patarimus dėl akademinio nesąžiningumo prevencijos:

Kaip išvengti nusirašinėjimo⁸². Šie patarimai skirti nesąžiningumo prevencijai testų ir tarpinių atsiskaitymų metu. Pirmiausia, reikia studentams priminti ir atkreipti jų dėmesį į elgesio kodekso nuostatas, susijusias su nesąžiningumu. Supažindinus prieš atsiskaitymą su oficialia universiteto politika ir jos nesilaikymo pasekmėmis, nesąžiningumo atvejų sumažėja. * paaiškinti studentams, kas yra nusirašinėjimas. Tai svarbu, nes sumažina dviprasmiškų situacijų riziką ir parodo, kad tiek universitetui, tiek dėstytojui rūpi sąžiningumas. * visi daugiau nei 29 klausimų testai, rašomi daugiau nei 24 studentų yra tikrinami su specialia programine įranga. Reikėtų apie tai informuoti studentus pranešant apie testą, arba prieš prasidedant testui. Studentai turėtų būti informuojami, kad programa tikrina jų darbus, jei atsakymai sutampa su kito studento ir pastebėjus neįprastus sutapimus pradedamas tyrimas pagal elgesio kodeksą. * Naudoti skirtingus užduočių variantus studentams. Rekomenduojama parengti ne mažiau kaip du egzaminų variantus, arba keturis, jei studentų daugiau nei 200. Visi dėstytojai privalo susipažinti su skirtingų testų variantų rengimo politika. * studentai turėtų savo atsakymų lapą gražinti kartu su užduočių lapais, kad galėtų patikrinti ar atsakinėjo į tuos klausimus. * Studentai turi būti išsodinami atsitiktine tvarka. Tą galima daryti studentams paskiriant vietas pagal jų ID numerius iš anksto arba leisti studentams traukti bilietus su sėdėjimo vieta. Visada turi būti patikrinama ar studentai sėdi jiems paskirtose vietose. * Visi studentai, net jei jiems nėra paskirtos sėdėjimo vietos, turėtų pasižymėti kurioje vietoje sėdi ir užrašyti savo asmens duomenis. * Pasitaikius nesąžiningumo atvejui, turi būti pranešta drausmės skyriui studento fakultete.

- ✓ Pranešimas apie akademinį pažeidimą. Visuose patarimų rinkiniuose akcentuojama, kad turi būti pranešama apie kiekvieną akademinio sąžiningumo atvejį. Taip pat patariama dėstytojams nesiderėti su studentu – turėtų vyrauti pozicija, kad pranešimas apie šį atvejį yra įprastinė procedūra ir anksto nerodanti studento kaltės. **Makgilio** universitete akcentuojama, kad galima gailėtis nesąžiningo studento, tačiau reikėtų atsiminti, kad taip pažeidžiamos kitų universiteto studentų teisės, sukeliama abejonė mokslinio laipsnio verte. Akcentuojama, kad galima manyti, kad tai pirmasis studento nusižengimas, tačiau tai galima patikrinti tik studento byloje, o pranešimo procedūra ir garantuoja, kad visi įrašai būtų tinkamai įrašyti į studento bylą. Taip pat aptariamas supratimas, kad studentai net ir pranešus lieka nenubausti. Tačiau tik maža dalis studentų yra išsteisinama, visiems kitiems yra skiriamos bausmės. Be to, jau pats procesas yra tam tikra pamoka apie akademinį sąžiningumą⁸³.

⁸⁰ Detering Plagiarism: Some Strategies . University of Toronto, Writing Support Centre. [Žiūrėta 2013-10-04] prieiga per internetą: <http://www.writing.utoronto.ca/images/stories/Documents/detering-plagiarism.pdf>

⁸¹ *Ibid.*

⁸² Fair Play. McGill University. [Žiūrėta 2013-11-03] Prieiga per internetą: <http://www.mcgill.ca/students/srr/academicrights/integrity/cheating/>.

⁸³ Fair Play. McGill University. [Žiūrėta 2013-11-03] Prieiga per internetą: <http://www.mcgill.ca/students/srr/academicrights/integrity/cheating/>.

- ✓ Dėstytojų tinkamo elgesio svarba, kuri primenama kai kuriuose akademinės etikos vadovuose akademiniam personalui. Pabrėžiama, kad dėstytojai patys turėtų siekti elgtis pagal akademinę etiką: nepažeidinėti universiteto taisyklių, gerbti studentų teises studijų procese, leisti studentams ginčyti procedūrinius pažeidimus⁸⁴.
- ✓ Akademinės etikos pažeidimų nagrinėjimo procedūros aprašymas. Atsižvelgiant į tai, kad dažniausiai akademinis personalas nėra arba tik maža dalimi įtraukiamas į akademinį pažeidimų nagrinėjimą, labai svarbu jiems paaiškinti visą procesą. Taip siekiama didesnio dėstytojų, kito akademinio personalo pasitikėjimo sistema, šios sistemos skaidrumo.

Atkreiptinas dėmesys, kad itin išsamius vadovus yra parengę **Makgilio universitetas, Oksfordo universitetas, Toronto universitetas, Melburno universitetas**. Kiti universitetai arba perduoda šią funkciją atskiriems fakultetams, arba apsiriboja ne tokiais išsamiais patarimų rinkiniais ir daugiau reikšmės teikia akademinės paramos teikimui tiek studentams, tiek akademiniam personalui, konsultuoja kiekvienu individualiu atveju.

3.3. PRIEMONĖS SKATINANČIOS STUDENTŲ AKADEMINĮ SAŽINGUMĄ

Paprastai kalbant apie akademinį sąžiningumą, patys pirmieji minimi studentai ir jų tinkamas arba netinkamas elgesys. Tai bene svarbiausia akademinės bendruomenės grupė įgyvendinant akademinio sąžiningumo nuostatas. Atsižvelgiant į tai, universitetai daugiausiai dėmesio ir resursų skiria būtent studentų informavimui ir mokymui apie akademinę etiką, akademinio rašymo subtilybių. Sugalgvota išties nemažai priemonių, kuriomis siekiama užkirsti kelią nesąžiningam studentų elgesiui.

Pirmasis, plačiai naudojamas, pats paprasčiausias norminis reikalavimas įgyvendinant akademinio nesąžiningumo prevenciją yra akademinio sąžiningumo deklaracijos. Pažymėtina, kad visuose universitetuose tokia deklaracija privaloma prie kiekvieno rašto darbo, kaip, pavyzdžiui, **Melburno universitete**: „Prie kiekvieno rašto darbo privalo būti pridedama studento sąžiningumo deklaracija, kurioje jis pažymi, kad tai jo originalus darbas, parengtas laikantis visų citavimo ir kitų akademinį reikalavimų, darbas nebuvo pristatytas kitame dalyke, apibrėžiamas leidimas šį darbą naudoti. Tai yra privaloma dalis kiekviename rašto darbe“⁸⁵. Taip pat pasitaiko atvejų, kuomet studentai pradėdami mokslus privalo pasirašytinai susipažinti su akademinės garbės kodeksu, kaip tai numatyta **Prinstono universitete**. Be to, šiame universitete studentai ranka pasirašo akademinio sąžiningumo deklaraciją kiekvieno egzamino metu⁸⁶. Taip pat pasirašytinai susipažinti su universiteto ir fakulteto sąžiningumo politika reikalaujama **Londono universitete**⁸⁷, **Prinstono universitete**⁸⁸. **Makgilio universitete** naujai priimti studentai privalo per pirmąjį semestrą išklausti akademinio sąžiningumo kursą.

Taip pat, vienas iš populiariausių būdų skatinti studentų akademinį sąžiningumą yra akademinio sąžiningumo patarimų rengimas ir reikalavimas studentams su jais susipažinti. Šiuose

⁸⁴ *Ibid.*

⁸⁵ Akademinio sąžiningumo deklaracija. [Žiūrėta 2013-11-22] Prieiga per internetą: http://academiconesty.unimelb.edu.au/docs/sample_assignment_cover_sheet.2006.v.1.doc

⁸⁶ Orange Key Virtual Tour: Princeton University. [Žiūrėta 2013-11-03] prieiga per internetą: <http://www.princeton.edu/~oktour/virtualltour/english/Info04-Honor.htm>.

⁸⁷ The College View on Plagiarism. London College University. [Žiūrėta 2013-09-11] prieiga per internetą: <http://www3.imperial.ac.uk/portal/pls/portallive/docs/1/7289138.PDF>

⁸⁸ Academic Integrity of Princeton. Princeton University. [Žiūrėta 2013-11-01] Prieiga per internetą: <http://www.princeton.edu/pr/pub/integrity/pages/academic-integrity-2011b.pdf>.

patarimuose, kuriuos kai kurie universitetai išleidžia kaip knygas, studentai randa ne tik formaliąsias akademinės etikos taisykles, bet ir akademinio rašymo taisykles, akademiinių nusižengimų nagrinėjimo procedūras ir kitokius patarimus ar nuorodas į naudingus šaltinius. Vadovas būna skirtas tam, kad visi tos aukštosios mokyklos studentai suprastų nustatytus akademiinius standartus, pagelbėti studentams įvykdyti visus dėstytojų keliamus reikalavimus⁸⁹. Tokie vadovai iš esmės reikalingi dėl galimų kultūrinių skirtumų – kai kurie studentai atvyksta į užsienio šalis studijuoti pirmą kartą, kiti ateina iš kitų aukštųjų mokyklų, kur akademinio sąžiningumo reikalavimai nėra tokie aiškūs ar jų nėra taip griežtai laikomasi⁹⁰.

Priklausomai nuo universiteto politikos ir krypties, akademinio sąžiningumo patarimuose studentams viena informacija gali būti akcentuojama labiau nei kita. Tačiau dažniausiai siekiama, kad studentai išmoktų meistriškai cituoti, perfrazuoti, apibendrinti, naudoti kitų autorių nuomonę ir duomenis savo nuomonės pagrindimui ir pan. Pavyzdžiui, **Harvardo** universitetas yra parengęs specialų leidinį Rašymo programoje⁹¹. Šiame leidinyje pristatomi fundamentalūs akademinio rašymo principai, kurie turi būti suprantami visiems studentams Harvarde. Nepakanka vien žinoti, kas yra plagiatas, „plagiato pasekmės kur kas rimtesnės nei termino pristatyti darbą praleidimas“⁹². Todėl kiekvienas studentas, rengdamas studijų darbus turi suprasti ką daro rengdamas rašto darbą ir griežtai vadovautis metodiniais nurodymais dėl citavimo ir tyrimų.

Vienas naudingiausių įrankių, pateikiamų studentų akademinio sąžiningumo vadovuose yra testas, leidžiantis patikrinti, ar studento elgesys ar rengiamas darbas neprieštarauja akademinėi etikai, ar neplagijuojama, studentas gerai išmano akademinio sąžiningumo reikalavimus. Kiekvienam atvejui (plagijavimo, bendradarbiavimo, perfrazavimo) tokius testus yra parengęs **Edinburgo universitetas**, kaip pavyzdį galime pateikti **Oksfordo universiteto** plagiato testą⁹³:

Šie teiginiai aprašo įvairias plagiato praktikas. Peržiūrėdamas juos nuo viršaus į apačią, nuspręsk, kuri situacija pirmoji nėra plagiatas. Kodėl kiekviena iš šių situacijų galėtų sukelti problemų:

- Paragrafo pažodinis nukopijavimas nuo šaltinio be žymos;
- Paragrafo nukopijavimas su smulkiais pakeitimais (pavyzdžiui, pakeitimas žodžių vietomis, sinonimų vartojimas), kai šaltinis paminimas;
- Kopijavimas keletu sakinių juos sukeičiant vietomis, jų neišskiriant, tačiau nurodant autorių ir šaltinį įtraukiant į literatūros sąrašą;
- Paragrafo sukūrimas naudojant trumpas frazes iš kelių šaltinių ir jas sujungiant, pridėdant papildomų žodžių, šaltinius nurodant;
- Paragrafo perfrazavimas, esmingai keičiant kalbą ir struktūrą; į tekstą įtraukiami paties studento sugalvoti pavyzdžiai, visi šaltiniai nurodomi;
- Paragrafas cituojamas kabutėse, šaltiniai nurodomi.

Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad kartais universitetai atskirai rengia akademinio raštingumo vadovus, kuriuose pateikiami efektyvaus akademinio rašymo patarimai, citavimo reikalavimai, pavyzdžiai, tyrimų etikos pagrindinės nuostatos. Tokius vadovus magistro ir

⁸⁹ Academic Integrity at the MIT: A Handbook for Students. Massachusetts Institute of Technology. [Žiūrėta 2013-09-16] prieiga per internetą: <http://web.mit.edu/academicintegrity/handbook/handbook.pdf>

⁹⁰ *Ibid.*

⁹¹ Harvard Guide to Using Source. Harvard College Writing Program. [žiūrėta 2013-10-26] prieiga per internetą: <http://sites.harvard.edu/icb/icb.do?keyword=k70847&pageid=icb.page342054>.

⁹² *Ibid.*

⁹³ What is Plagiarism? Plagiarism Quiz. Oxford University. [Žiūrėta 2013-11-23] prieiga per internetą: <http://www.ox.ac.uk/students/academic/goodpractice/about/>.

doktorantūros studentams turi **Tokijo universitetas**⁹⁴, **Makgilio universitete** kartu su akademinio sąžiningumo vadovu pateikiamas ir citavimo vadovas.

Kaip jau minėta, kai kurie universitetai specialiai pritaiko patarimus apie akademinį sąžiningumą užsienio studentams. Tai lemia kelios priežastys. Pirmiausia, užsienio studentams dažnai kyla sunkumų perprantant akademinę kultūrą, ją supranta skirtingai nei tos šalies studentai. Be to, šiems studentams, kad nenusižengtų akademiniam sąžiningumui gali tekti susidurti su sunkumais dėl kalbos barjero bei akademinio rašymo stiliaus bei taisyklių užsienio kalba. Pavyzdžiui, **Toronto universitetas** yra parengęs supaprastintą klausimų – atsakymų akademinio sąžiningumo vadovą studentams⁹⁵, jiems papildomai dėmesio skiriama konsultuojant. Taip pat tokia praktika vadovaujasi **Čikagos universitetas** ir **Masačusetso technologijos institutas**.

Kaip vienas iš geriausių akademinio sąžiningumo vadovų pavyzdžių yra **Makgilio universiteto** išleista knyga „Fair Play“, kurioje aiškiai ir suprantamai per praktines situacijas pateikiama informacija apie akademinį sąžiningumą ir universiteto reikalavimus. Pirmojoje knygos dalyje pateikiami elgesio scenarijai, skirti atpažinti akademiškai sąžiningą elgesį, t.y. tam tikros praktinės situacijos, kuriose tu galėtum susidurti su akademinio nesąžiningumu, kaip antai naudojimas telefonu egzamino metu, užsiregistravimas vietoje kurso draugo, panaudojimas jau atsiskaityto rašto darbo, faktų iškraipymas ir pan. Antrojoje dalyje pateikiamos praktinės situacijos susijusios su plagiatu⁹⁶. Kaip pavyzdiniai gali būti vertinami ir **Kalifornijos technologijos instituto**, **Masačusetso technologijos instituto leidiniai**, **Melburno universiteto** atskiras akademinio sąžiningumo tinklapis, kuriame pateikiama visa reikalinga akademinio nesąžiningumo prevencijai informacija (pagrindinis akademinio sąžiningumo principas yra rašto darbuose nurodymas šaltinių, kuriais remiantis rengiamas darbas)⁹⁷, **Oksfordo universiteto** patarimai studentams.

Dar vienas būdas akademiniam sąžiningumui skatinti yra akademinė pagalba studentams. Šią pagalbą paprastai teikia akademinio raštingumo padaliniai, kurie ir rengia visas akademinio sąžiningumo politikos įgyvendinimo priemones. Šie akademinio konsultavimo centrai yra aptarti ankstesniame skyriuje.

Kitokį požiūrį į akademinį sąžiningumą išreiškia **Kalifornijos technologijos institutas**. Šioje institucijoje dauguma testų, tarpinių ir baigiamųjų atsiskaitymų vyksta ne klasėje, o studentui patogiu laiku. Prie kiekvienos užduoties yra pridėdama instrukcija, kurios laikantis studentas turi atlikti užduotis. Savaimė suprantama, šias užduotis reikia atlikti per numatytą laiką, naudojantis tik leistina informacija ir nesikonsultuojant su kitais studentais. Atsiskaitymo politikos pažeidimas laikomas akademinio nesąžiningumu⁹⁸. Tačiau akademinio sąžiningumo politikos įgyvendinimas vykdomas vienodai su kitais universitetais, t.y. rengiant patarimų knygas, teikiant akademinę pagalbą studentams. Taip pat kaip išskirtinę verta paminėti ir **Makgilio universitete** kiekvienais metais organizuojamą Akademinio sąžiningumo dieną, kurios metu vyksta diskusijos akademinio sąžiningumo, akademinio raštingumo klausimais ir pan. **Karališkasis Londono**

⁹⁴ Thesis Manual: A handbook of suggestions and requirements. University of Tokyo. [Žiūrėta 2013-11-23] prieiga per internetą: http://www3.sustainability.k.u-tokyo.ac.jp/thesismanual/wp-content/uploads/gpss_thesismanual.pdf.

⁹⁵ Academic Integrity: A Quick Guide. University of Toronto. [Žiūrėta 2013-10-14] prieiga per internetą: <http://www.cie.utoronto.ca/Coming/Academic-Culture/Academic-Integrity--A-Quick-Guide.htm>

⁹⁶ Fair Play. McGill University. [Žiūrėta 2013-11-03] Prieiga per internetą: <http://www.mcgill.ca/students/srr/academicrights/integrity/cheating/>.

⁹⁷ Academic Honesty & Plagiarism. University of Melbourne. [Žiūrėta 2013-09-18] Prieiga per internetą: <http://academichonesty.unimelb.edu.au/advice.html>

⁹⁸ California Institute of Technology Honor Code Handbook. [Žiūrėta 2013-10-04] Prieiga per internetą: http://www.its.caltech.edu/~survey/docs/Honor_Code.pdf.

koledžas papildomai yra parengęs leidinį apie akademinį sąžiningumą, kuris orientuotas į egzaminų laikotarpį. Jame pateikiami efektyvaus mokymosi ir laiko planavimo patarimai, primenamos pagrindinės akademinio rašymo ir akademinio sąžiningumo taisyklės⁹⁹.

⁹⁹ Examination and Assessments: Academic Integrity. Imperial College London. [Žiūrėta 2013-11-23] prieiga per internetą: <https://workspace.imperial.ac.uk/registry/Public/Procedures%20and%20Regulations/Policies%20and%20Procedures/Examination%20and%20Assessment%20Academic%20Integrity.pdf>

REKOMENDACIJOS

Atsižvelgiant į užsienio universitetų apžvalgos rezultatus akademinio sąžiningumo principo įtvirtinimo ir įgyvendinimo srityse bei Lietuvos universitetų akademinės etikos sistemų apžvalgą, Lietuvos aukštosioms mokykloms rekomenduojama įvertinti galimybes:

- (1) aiškiai apibrėžti, detalizuoti ir viešai paskelbti akademinio sąžiningumo politikos nuostatas. Apžvelgiant pasirinktų užsienio universitetų praktikas akademinio sąžiningumo politikos srityse, konstatuojama, kad visuose universitetuose ši politika detalizuojama ir skelbiama institucijų tinklapiuose. Lietuvos universitetai akademinio sąžiningumo principą įtvirtina tik dokumentuose ir užtikrina tik formaliosiomis pažeidimų nagrinėjimo procedūromis. Atsižvelgiant į galimybes, Lietuvos universitetai kartu su akademinė bendruomene turėtų apibrėžti pagrindinius akademinio sąžiningumo sistemos tikslus bei jos vaidmenį kasdienėje institucijos veikloje. Atsižvelgiant į šios diskusijos rezultatus turėtų būti suformuota aiški šios srities politika ir ji viešai deklaruojama. Tai padėtų pagrindą akademinio sąžiningumo kultūros formavimuisi universitete, bendrą visų akademinės bendruomenės narių akademinio sąžiningumo supratimą.
- (2) plėsti sankcijų už akademinės etikos pažeidimus sąrašą. Lietuvos aukštosiose mokyklose dažniausiai baudžiami tik sunkiausi akademinio sąžiningumo nusižengimai, sankcijos apsiriboja įspėjimu arba šalinimu iš universiteto, dažniausiai tik šie sunkiausi atvejai svarstomi akademinį nesąžiningumą nagrinėjančiuose organuose. Tačiau užsienio institucijose sankcijų sąrašas labai platus ir diferencijuotas, dažnai net griežčiausia bausmė – šalinimas iš universiteto diferencijuojamas pagal nusižengimo pobūdį. Praplėstas taikomų sankcijų sąrašas sudarytų prielaidas perkelti visus akademinio sąžiningumo pažeidimus į atitinkamus organus, kas leistų įgyvendinti bausmės neišvengiamumo principą, individualizuoti kiekvieną atvejį ir pamatyti tikrąją padėtį universitete.
- (3) detalizuoti veikas, kurios laikomos ne tik šiurkščiu akademinio nesąžiningumu, ir trumpai aprašyti šių veikų turinį dokumentuose, vadovuose, patarimuose ir pan. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos universitetų akademinę etiką reglamentuojančiuose dokumentuose akademinio nesąžiningumo atvejai apibrėžti abstrakčiai, pateikiant siaurą galimų veikų sąrašus. Užsienio institucijose šis sąrašas pateikiamas platus, veikos detalizuojamos. Tai reikalinga, siekiant detalizuoti universiteto akademinio sąžiningumo politiką akademinėi bendruomenei. Aiškumas šioje srityje pagelbėtų studentams ir akademiniam personalui formuoti savo elgesį.
- (4) šalia esančių akademinio nesąžiningumo atvejus tiriančių organų, įsteigti tik iš studentų formuojamą komisiją studentų akademinės etikos pažeidimams svarstyti. Užsienio valstybėse, ypač Kanadoje ir JAV, ši praktika paplitusi, ne sunkiausi studentų akademinės etikos pažeidimai nagrinėjami specialiaje iš studentų suformuotame komitete. Manytina, kad ši praktika galėtų puikiai veikti tose Lietuvos aukštojo mokslo institucijose, kurios turi stiprias studentų savivaldas. Tai paskatintų didesnę studentų įsitraukimą į akademinio sąžiningumo politikos įgyvendinimą, praplėstų studentų bendruomenės savireguliacijos galimybes, sumažėtų administracinę naštą universitetams.
- (5) sukurti pranešimo apie nusižengimus mechanizmą, kuris būtų aiškus, skaidrus, efektyvus ir veiksmingas. Atsižvelgiant į tai, kad kiekvienas universiteto akademinės bendruomenės narys yra atsakingas už akademinės etikos nuostatų įgyvendinimą ne tik jų laikantis, bet ir

pranešdamas apie žinomus akademinis nusižengimus, universiteto administracijai siūloma Ši tvarka turi būti visiems žinoma ir apsauganti visų asmenų interesus.

- (6) įsteigti universitete atskirą padalinį, atsakingą už akademinę pagalbą arba šią funkciją deleguoti universitete jau egzistuojančiam administraciniam padaliniui ar padaliniams. Užsienio universitetuose yra įsteigti atskiri padaliniai, atsakingi už akademinio ir mokslinio raštingumo ir tyrimų tobulinimą, akademinės ir tyrimų politikos įgyvendinimą. Priklausomai nuo universiteto, vienas ar keli padaliniai, sudarinėja įvairius metodinius nurodymus ir patarimų rinkinius, teikia metodinę pagalbą mokslininkams, dėstytojams, studentams, renka duomenis apie akademinės etikos nuostatų laikymąsi ir šios sistemos efektyvumą ir pan. Aiškus šios funkcijos išskyrimas ir delegavimas naujam ar jau egzistuojančiam administracijos padaliniui sudarytų prielaidas unifikuoti akademinio sąžiningumo politiką universitete, prisidėtų prie jos įgyvendinimo papildomai administraciniu darbu neapkraunant akademinų padalinių.
- (7) visos institucijos ar atskirų akademinų padalinių mastu (padaliniai turėtų vadovautis bendrąja universiteto politika) sudaryti patarimų rinkinius arba vadovus studentams akademinio sąžiningumo tema. Atkreiptinas dėmesys, kad beveik visose užsienio aukštojo mokslo institucijose rengiami akademinio sąžiningumo ar etikos vadovai studentams. Šiuose vadovuose apibrėžiama akademinio sąžiningumo politika ir jos vaidmuo universitete, apibrėžiami draudžiami veiksmai, patarimai kaip to išvengti, bendrosios akademinio raštingumo taisyklės, testai patikrinimui, sankcijos ir pažeidimų nagrinėjimo procesas, bendrosios akademinio raštingumo taisyklės. Šie vadovai dažniausiai skelbiami viešai internete, kai kurie universitetai su akademinio sąžiningumo vadovais supažindinama pasirašytinai. Toks vadovas leistų studentams supažindinti su akademinės etikos politika, visiems vienodai ją suprasti.
- (8) visos institucijos ar atskirų akademinų padalinių mastu (padaliniai turėtų vadovautis bendrąja universiteto politika) nustatyti dėstytojų veiklos standartus akademinio sąžiningumo užtikrinimo srityje. Didžiojoje dalyje užsienio universitetų rengiami patarimai dėstytojams, kuriuose pateikiami įvairūs akademinio nesąžiningumo prevencijos būdai tiek didaktikos, studentų darbo ir žinių patikrinimų organizavimo, supažindinimo su pagrindiniais principų srityse, tiek patarimai kaip elgtis nustačius akademinio nesąžiningumo atvejį, tiek supažindinama su šių atvejų nagrinėjimo procedūra. Tai leistų įgyvendinti vieningą akademinio nesąžiningumo prevenciją institucijose.
- (9) bendradarbiaudami su studentų savivaldomis periodiškai atlikinėti tyrimus apie akademinės etikos sistemos veiksmingumą, vertinti akademinio nesąžiningumo atvejų statistiką. Tai sudarytų prielaidas vertinti įgyvendinamų akademinio nesąžiningumo prevencijos priemonių efektyvumą, atsižvelgiant į rezultatus tobulinti sistemą ir priemones.
- (10) išplėsti akademinio sąžiningumo deklaracijų taikymą. Šiuo metu Lietuvos universitetuose studentai akademinio sąžiningumo (darbo originalumo) deklaracijas turi pateikti tik prie baigiamojo darbo, kai kuriose aukštosiose mokyklose toks pat reikalavimas taikomas kursiniams darbams, nors užsienio universitetuose ši deklaracija taikoma žymiai plačiau – pasirašoma prie visų rašto darbų ir egzaminų. Priklausomai nuo universiteto, gali būti reikalaujama garantuoti darbo originalumą ir savarankiškumą užrašant tai ranka ir pasirašant, kiti universitetai reikalauja prie darbų ir egzaminų atsakymų lapo pateikti atskirą sąžiningumo deklaraciją. Tokia tvarka užtikrintų kiekvieno studento supažindinimą su akademinio sąžiningumo taisyklėmis kiekvienu individualiu atveju, apie principas būtų nuolat primenamas akademinėje veikloje.

NAUDOTA LITERATŪRA

1. Aluede, O.; Omoregie, E. O., Osa-Edoh, I. *Academic Dishonesty as a Contemporary Problem in Higher Education: How Academic Advisers Can Help*. Reading Improvement, vol. 43, No. 2, p. 97-106 [žiūrėta 2013-11-21]. Prieiga per internetą: <http://www.projectinnovation.biz/ri.html>;
2. Horacek, D. Academic Integrity and Intellectual Autonomy. [Žiūrėta 2013-07-19] prieiga per internetą: <http://www.syr.edu/gradschool/pdf/resourcebooksvideos/AIBook/AIHoracek.pdf>;
3. Simon, C. A., Can, J. R., et al. Gender, students perceptions, institutional commitments and academic dishonesty: who reports in academic dishonesty cases? *Assessment & Evaluation in Higher Education*, Vol. 29, No 1, 2004, p.75-90. [Žiūrėta 2013-10-01] Prieiga per internetą: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0260293032000158171>;
4. Tyrimo „Akademinio sąžiningumo indeksas 2013“ pristatymo medžiaga. Lietuvos studentų sąjunga. [Žiūrėta 2013-10-29] prieiga per internetą: <http://lss.lt/tyrimai-ir-leidiniai/>;
5. GSC/WEST Quality of Life Survey Report The Honor Code. California Institute of Technology. [Žiūrėta 2013-11-23] prieiga per internetą: http://www.its.caltech.edu/~survey/docs/Honor_Code.pdf;
6. California Institute of Technology Honor Code. [Žiūrėta 2013-10-03] Prieiga per internetą: <http://admissions.caltech.edu/techers/honorcode>;
7. California Institute of Technology Honor Code. [Žiūrėta 2013-10-03] Prieiga per internetą: <http://admissions.caltech.edu/techers/honorcode>;
8. Preventing and Responding to Plagiarism. Hixon Writing Centre of California Institute of Technology. [Žiūrėta 2013-11-15] Prieiga per internetą: <http://www.writing.caltech.edu/faculty/plagiarism>;
9. Academic Integrity at the MIT: A Handbook for Students. Massachusetts Institute of Technology. [Žiūrėta 2013-09-16] prieiga per internetą: <http://web.mit.edu/academicintegrity/handbook/handbook.pdf>;
10. Handbook for Students. Harvard College. [Žiūrėta 2013-10-07] Prieiga per internetą: http://handbook.fas.harvard.edu/icb/icb.do?keyword=k95151&pageid=icb.page584280#a_icb_pagecontent12621161;
11. Harvard Guide to Using Source. Harvard College Writing Program. [žiūrėta 2013-10-26] prieiga per internetą: <http://isites.harvard.edu/icb/icb.do?keyword=k70847&pageid=icb.page342054>;
12. Academic Integrity of Princeton. Princeton University. [Žiūrėta 2013-11-01] Prieiga per internetą: <http://www.princeton.edu/pr/pub/integrity/pages/academic-integrity-2011b.pdf> ;
13. Rights, Rules, Responsibilities. Princeton University. [Žiūrėta 2013-11-13] Prieiga per internetą: <http://www.princeton.edu/pub/rrr/part1/index.xml#comp11>;
14. Orange Key Virtual Tour: Princeton University. [Žiūrėta 2013-11-03] prieiga per internetą: <http://www.princeton.edu/~oktour/virtualtour/english/Info04-Honor.htm>;
15. Academic Integrity and Student Conduct. University of Chicago. [Žiūrėta 2013-09-27] Prieiga per internetą: <http://college.uchicago.edu/policies-regulations/academic-integrity-student-conduct>;
16. Handbook for Faculty and Other Academic Appointees. University of Chicago. [Žiūrėta 2013-11-01] Prieiga per internetą: <http://facultyhandbook.uchicago.edu/page/academic-honesty-and-plagiarism>;
17. Oxford University Academic Good Practise. [Žiūrėta 2013-11-05] Prieiga per internetą: <http://www.ox.ac.uk/students/academic/goodpractice/>;
18. What is plagiarism? University of Oxford. [Žiūrėta 2013-11-22] prieiga per internetą: <http://www.ox.ac.uk/students/academic/goodpractice/about/>;
19. Plagiarism and Academic Integrity. University College Oxford. [Žiūrėta 2013-10-21] prieiga per internetą: <http://www.univ.ox.ac.uk/sites/www.univ.ox.ac.uk/files/Plagiarism%20and%20Academic%20Integrity1.pdf>
20. What is Plagiarism? Plagiarism Quiz. Oxford University. [Žiūrėta 2013-11-23] prieiga per internetą: <http://www.ox.ac.uk/students/academic/goodpractice/about/>;

21. Good Academic Practise and Plagiarism. University of Cambridge. [Žiūrėta 2013-10-07] Prieiga per internetą: <http://www.admin.cam.ac.uk/univ/plagiarism/>;
22. University-wide statement on plagiarism. University of Cambridge. [Žiūrėta 2013-10-21] prieiga per internetą: <http://www.admin.cam.ac.uk/univ/plagiarism/students/statement.html>;
23. Academic Good Practises: Avoiding Collusion. University of Edinburgh. [Žiūrėta 2013-10-18] prieiga per internetą: http://www.docs.hss.ed.ac.uk/iad/Undergraduate/Resources/Academic_practice/Good_practice_collusion.pdf;
24. Procedures for Dealing with Suspected Academic Misconduct. University of Edinburgh. [Žiūrėta 2013-10-30] prieiga per internetą: <http://www2.law.ed.ac.uk/docs/1685academicmisconductprocedures201213.pdf>;
25. Current Students: Plagiarism. UCL. [Žiūrėta 2013-08-30] Prieiga per internetą: <http://www.ucl.ac.uk/current-students/guidelines/plagiarism/#whatis>;
26. The College View on Plagiarism. London College University. [Žiūrėta 2013-09-11] prieiga per internetą: <http://www3.imperial.ac.uk/portal/pls/portallive/docs/1/7289138.PDF>;
27. Imperial College London Student Support and Feedback. [Žiūrėta 2013-09-13] Prieiga per internetą: <http://www3.imperial.ac.uk/chemistry/undergraduate/support>
28. Examination and Assessments: Academic Integrity. Imperial College London. [Žiūrėta 2013-11-23] prieiga per internetą: <https://workspace.imperial.ac.uk/registry/Public/Procedures%20and%20Regulations/Policies%20and%20Procedures/Examination%20and%20Assessment%20Academic%20Integrity.pdf>;
29. Guidelines for Research Integrity. Swiss Federal Institute of Technology Zurich. [Žiūrėta 2013-09-28] Prieiga per internetą: <http://www.vpf.ethz.ch/services/researchethics/Broschure.pdf>;
30. University of Toronto Code of Behaviour and Academic Matters. [Žiūrėta 2013-10-06] Prieiga per internetą: <http://www.governingcouncil.utoronto.ca/Assets/Governing+Council+Digital+Assets/Policies/PDF/ppjun01195.pdf>;
31. Academic Honesty. University of Toronto. [Žiūrėta 2013-10-12] Prieiga per internetą: <http://life.utoronto.ca/get-smarter/academic-honesty/>;
32. Deterring Plagiarism: Some Strategies. University of Toronto, Writing Support Centre. [Žiūrėta 2013-10-04] prieiga per internetą: <http://www.writing.utoronto.ca/images/stories/Documents/deterring-plagiarism.pdf>;
33. Academic Honesty & Plagiarism. The University of Melbourne. [Žiūrėta 2013-09-27] Prieiga per internetą: <http://academichonesty.unimelb.edu.au/advice.html>;
34. Plagiarism & Academic Dishonesty. University of Melbourne. [Žiūrėta 2013-11-22] prieiga per internetą: <http://academichonesty.unimelb.edu.au/>;
35. Code of Research Ethics. University of Tokyo. [Žiūrėta 2013-10-07] Prieiga per internetą: <http://www.s.u-tokyo.ac.jp/en/overview/ethics.html>;
36. Thesis Manual. University of Tokyo. [Žiūrėta 2013-10-14] prieiga per internetą: <http://www3.sustainability.k.u-tokyo.ac.jp/thesismanual/?p=191>;
37. Code of Students Conduct and Disciplinary Procedures. McGill University. [Žiūrėta 2013-10-03] prieiga per internetą: http://www.mcgill.ca/secretariat/sites/mcgill.ca.secretariat/files/code_-student_-conduct-discipline-procedures_april_2013_final_revised_1.pdf;
38. Fair Play. McGill University. [Žiūrėta 2013-11-03] Prieiga per internetą: <http://www.mcgill.ca/students/srr/academicrights/integrity/cheating/>.

NAUDINGOS NUORODOS

Kalifornijos technologijos institutas (CalTech):

- *Prevenција ir pranešimas apie plagijavimą (patarimai dėstytojams):* <http://www.writing.caltech.edu/faculty/plagiarism>;
- *CalTech Garbės kodekso vadovas:* <http://www.deans.caltech.edu/documents/24-hch2012.pdf>;
- *Studentų apklausa apie Garbės kodekso veikimą:* http://www.its.caltech.edu/~survey/docs/Honor_Code.pdf.

Masačiuosetso technologijos institutas (MIT):

- *Akademinis sąžiningumas MIT: Vadovas studentams:* <http://integrity.mit.edu/>.

Harvardo universitetas (Harvard University):

- *Harvardo universiteto studento vadovas:* <http://handbook.fas.harvard.edu/icb/icb.do>;
- *Harvardo universiteto Rašymo programos vadovas:* <http://isites.harvard.edu/icb/icb.do?keyword=k70847&pageid=icb.page342054>.

Prinstono universitetas (Princeton University):

- *Akademinis sąžiningumas Prinstone: knyga:* <http://www.princeton.edu/pr/pub/integrity/pages/academic-integrity-2011b.pdf>.

Čikagos universitetas (University of Chicago):

- *Čikagos universiteto studento knyga:* <http://studentmanual.uchicago.edu/Policies>.

Oksfordo universitetas (Oxford University):

- *Plagijavimo ir akademinis sąžiningumo politika:* http://www.univ.ox.ac.uk/sites/www.univ.ox.ac.uk/files/Plagiarism%20and%20Academic%20Integrity_1.pdf;
- *Plagijavimo prevencija. Rašymo įgūdžių skatinimas:* <http://www.learning.ox.ac.uk/support/teaching/resources/plagiarism/>;
- *Mokymo vadovas:* <http://www.learning.ox.ac.uk/support/teaching/resources/teaching/>.

Kembridžo universitetas (University of Cambridge):

- *Geroji akademinė praktika:* <http://www.admin.cam.ac.uk/univ/plagiarism/>.

Edinburgo universitetas (University of Edinburgh):

- *Studento vadovas siekiant išvengti plagijavimo:* <http://www.docs.sasg.ed.ac.uk/AcademicServices/Discipline/PlagiarismStudentGuidance.pdf>.

Karališkasis Londono koledžas (Imperial College London):

- *Egzaminavimas ir įvertinimas: akademinis sąžiningumas:* <https://workspace.imperial.ac.uk/registry/Public/Procedures%20and%20Regulations/Policies%20and%20Procedures/Examination%20and%20Assessment%20Academic%20Integrity.pdf>.

Londono universiteto koledžas (University College London):

- *Antiplagiato politika:* <http://www.ucl.ac.uk/current-students/guidelines/plagiarism/#whatis>.

Toronto universitetas (*University of Toronto*):

- *Trumpas akademinio sąžiningumo gidas užsienio studentams:* <http://www.cie.utoronto.ca/Coming/AcademicCulture/Academic-Integrity--A-Quick-Guide.htm>;
- *Akademinio sąžiningumo knyga:* <http://www.viceprovoststudents.utoronto.ca/Assets/Students+Digital+Assets/Vice-Provost%212c+Students/Publications/academicintegrity.pdf>;
- *Patarimai dėl akademinio sąžiningumo dėstytojams:* <http://www.writing.utoronto.ca/images/stories/Documents/deterring-plagiarism.pdf>.

Tokijo universitetas (*University of Tokyo*):

- *Rašto darbų vadovas:* <http://www3.sustainability.k.u-tokyo.ac.jp/thesismanual/?p=191>.

Melburno universitetas (*University of Melbourne*):

- *Melburno universiteto akademinio sąžiningumo tinklapis:* <http://academiconesty.unimelb.edu.au/>.

Makgilio universitetas (*University of McGill*):

- *„Fair Play“ akademinio sąžiningumo vadovas:* <http://www.mcgill.ca/students/srr/>;
- *Studentų teisių ir pareigų vadovas:* <http://www.mcgill.ca/secretariat/policies/students/handbook-student-rights-and-responsibilitiesle-recueil-des-droits-et-obligations-d>.